

Gmina Wolanów

Gminna Strategia

Rozwiązywania

Problemów Społecznych

na lata 2016 – 2025

Spis treści

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	4
1. PODSTAWA PRAWNA STRATEGII, ZGODNOŚĆ Z PRAWEM WSPÓLNOTOWYM ORAZ STRATEGIAMI NARODOWYMI I EUROPEJSKIMI	5
2. POWIĄZANIE STRATEGII Z KRAJOWYMI AKTAMI PRAWNYMI.....	5
2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym.....	6
2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi.....	6
2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi	8
2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi.....	9
II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII	10
1. PRZEBIEG PROCESU WYPRACOWANIA STRATEGII.....	10
III. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	14
1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	14
2. HISTORIA	14
3. GOSPODARKA GMINY	16
3.1 Przedsiębiorczość	16
4. LUDNOŚĆ GMINY.....	17
4.1 Demografia	17
4.2 Poziom życia.....	19
4.3 Mieszkalnictwo.....	20
5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	21
5.1 Oświata	21
5.2 Kultura.....	27
5.3 Służba zdrowia	30
5.4 Pomoc społeczna.....	31
5.5 Policja	35
5.6 Rekreacja i sport.....	35
5.7 Organizacje społeczne.....	36
6. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	41

6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Wolanów na podstawie danych instytucji ..	41
6.2 Problemy i oczekiwania społeczne wg uczestników warsztatów i na podstawie ankiety.....	48
6.3 Analiza SWOT.....	55
7. PLANOWANIE DZIAŁAŃ.....	57
7.1 Misja i wizja Gminy Wolanów.....	57
7.2 Cele strategiczne, operacyjne i zadania	58
7.3 Harmonogram wdrażania strategii	64
7.4 Ramy finansowe strategii	71
7.5 Programy.....	73
IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	74
1. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII.	74
2. EWALUACJA STRATEGII	81
ZAŁĄCZNIKI.....	83
WYKAZ SKRÓTÓW	88
SPIS WYKRESÓW I TABEL	88

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem, który opisuje, wyjaśnia i wartościuje ten fragment rzeczywistości, od którego zależy stworzenie perspektyw godnego życia zarówno jednostki, jak i grupy społecznej jako całości. Jest planem działania ukierunkowanym na realizację przedsięwzięć w obszarze polityki społecznej w wymiarze długofalowym; zaś w praktyce powinien stanowić skuteczny instrument przejścia od fazy interpretacji zjawisk i procesów społecznych do fazy społecznej przemiany.

Stale wzrastający zakres zadań stawianych przed instytucjami pomocy społecznej spowodowany jest zwiększającym się ich ciężarem gatunkowym i stopniem trudności generowanym takimi czynnikami, jak np.: bezrobocie, wzrost kosztów związanych z ochroną zdrowia i rehabilitacją osób starszych i niepełnosprawnych, wyzwaniami, którym musi poddać współczesna rodzina. W celu ich realizacji powstały, bądź zostały znowelizowane akty prawne, a wśród nich art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 z późn. zm.), zobowiązujący samorząd Gminy do opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Działania te opierają się na zasadach programowania, subsydiarności, koncentracji, elastyczności i otwartości. Istotą nowego modelu działania pomocy społecznej, kreującej politykę społeczną – a w jej obszarze strategię rozwiązywania problemów społecznych – jest jej uspołecznienie zarówno w procesie planowania, jak też realizacji.

Dobrem nadrzędnym Strategii rozwiązywania problemów społecznych jest człowiek – jego potrzeby zarówno w kontekście indywidualnym, jak i społecznym. Strategia jest dokumentem opisującym, analizującym i wartościującym zjawiska w tym obszarze rzeczywistości, od którego zależy stworzenie wizji godnego życia zarówno jednostki, jak też grupy społecznej jako całości; w praktyce stanowi skuteczny instrument realizacji przyjętych założeń dla osiągnięcia stanu określonego w wizji.

Państwo Członkowskie Unii Europejskiej ma obowiązek prowadzenia w ramach Unii wspólnych działań wspierających, uzupełniających i koordynujących w szeroko pojętej

dziedzinie ochrony ludności i rozwoju kapitału ludzkiego. Opracowanie Strategii jest warunkiem pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację projektów dotyczących sfery społecznej zarówno z budżetu państwa, jak też funduszy Unii Europejskiej.

1. Podstawa prawna Strategii, zgodność z prawem wspólnotowym oraz strategiami narodowymi i europejskimi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów tworzona jest z mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 z późn. zm.), która w art. 17 ust. 1 pkt 1 nakłada na Gminy obowiązek „opracowania i realizacji gminnej Strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy o pomocy społecznej określa zakres konstruowanej Strategii, w której priorytetowe działania wiążą się ściśle z opracowaniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ponadto art. 16b ust 2 w/w ustawy wskazuje elementy, jakie powinna zawierać strategia, tj.

- diagnoza sytuacji społecznej,
- prognoza zmian w zakresie objętym strategią,
- cele strategiczne projektowanych zmian,
- kierunki niezbędnych działań,
- sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe,
- wskaźniki realizacji działań.

2. Powiązanie Strategii z krajowymi aktami prawnymi

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów (GSRPS) jest zgodna z założeniami polityki państwa, a także ustaw kompetencyjnych nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki. Działania zawarte w Strategii oparte są na postanowieniach innych krajowych aktów prawnych, a w szczególności:

- Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2014 poz. 1118 z późn. zm.);

- Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 nr 43 poz. 225 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 poz. 1286.);
- Ustawy dnia z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 poz. 124 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2015, poz. 149 z późn. zm);
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 nr 127 poz. 721 z późn. zm);
- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2015, poz. 114 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz. 1390 z późn. zm.);
- Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2015 poz. 332 z późn. zm);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. 2015 poz. 859);
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 z późn. zm).

2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym

Prawo wspólnotowe (*acquis communautaire*) nie ingeruje w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnoty.

2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi

Jednym z wiodących celów Unii Europejskiej jest wyrównywanie poziomu rozwoju krajów i regionów. Polska uczestniczy w polityce społeczno-gospodarczej Unii, co oznacza między innymi korzystanie z funduszy unijnych. W obszarze polityki społecznej jest to

Europejski Fundusz Społeczny (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1304/2013), który jest głównym instrumentem wspierającym działania podejmowane w ramach:

Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020

Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

EFS jest głównym instrumentem wspierającym polityki i zadania priorytetowe, których celem jest osiągnięcie postępów w kierunku pełnego zatrudnienia, poprawy jakości i wydajności pracy, zwiększenie mobilności geograficznej i zawodowej pracowników w Unii. Poprawa systemów kształcenia i szkolenia, propagowanie włączenia społecznego oraz zapobieganie i zwalczanie ubóstwa. Fundusz ten przyczynia się tym samym do spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030, której celem głównym jest poprawa jakości życia Polaków.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, która za jeden z celów stawia rozwój kapitału ludzkiego.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, która jako strategiczny cel polityki regionalnej wskazuje efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, w którym określono kluczowe kierunki rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w Polsce.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji.

Celem głównym jest trwale zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej.

W programie wyróżniono pięć celów operacyjnych:

1. Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży. *Zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, który zwiększy szanse na aktywizację rodziców oraz umożliwi kompleksową profilaktykę zapobiegającą ubóstwu.*
2. Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży wejścia na rynek pracy i tworzenia rodzin. *Stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych umożliwiającego młodzieży przygotowanie do wejścia na rynek pracy, zdobycie niezbędnych kompetencji oraz umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową i rozwój rodziny.*
3. Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko. *Rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem, umożliwiając łączenie ról społecznych zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie roli społeczności lokalnej opartych o zasadę partnerstwa publiczno-społecznego.*

4. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej. *Zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem umożliwiających stabilność rodzin i aktywizację zawodową rodzin oraz zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności powodującej wykluczenie społeczne.*
5. Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni. *Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym przyjaznych form opieki i form aktywnego spędzania czasu oraz aktywnego włączania się osób starszych w życie publiczne i zawodowe.*

Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016, którego cel główny brzmi: „ograniczenie używania narkotyków i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych”.

Narodowy Program Zdrowia na lata 2016 – 2020 – działania przedstawione w Strategii są zgodne z założeniami zawartymi w w/w Programie, celem strategicznym Programu jest wydłużenie życia, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu.

Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi

Zgodność ze Strategią Wojewódzką w Zakresie Polityki Społecznej dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014 - 2020

1. Zwiększenie aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, w szczególności z grup defaworyzowanych.
2. Wyrównywanie szans dla osób z niepełnosprawnością oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.
3. Poprawa dostępu do usług społecznych w tym zdrowotnych dla osób długotrwale lub ciężko chorych.
4. Zwiększenie zakresu i liczby działań profilaktycznych i specjalistycznych realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
5. Przeciwdziałanie uzależnieniom poprzez rozwój działań profilaktycznych, ze szczególnym uwzględnieniem działań interdyscyplinarnych i współpracy służb i instytucji.
6. Zwiększenie spójności działań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom od narkotyków.

7. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin.
8. Rozwój zróżnicowanych form oraz usług społecznych wspierających samodzielność i aktywność osób starszych.
9. Rozwój działań profilaktycznych i specjalistycznych na rzecz ochrony dziecka i wzmocnienia rodziny
10. Rozwój ekonomii społecznej jako integralnego elementu życia społeczno-gospodarczego regionu opartego na zasadach międzysektorowego partnerstwa.

Inne dokumenty strategiczne:

- *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku*
- *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020*
- *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie*
- *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii*
- *Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*

II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII

Do prac nad wypracowaniem Strategii zaproszeni zostali przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji społecznych z terenu Gminy.

1. Przebieg procesu wypracowania Strategii

Proces przygotowania dokumentu składał się z następujących etapów:

- organizacja procesu planowania strategicznego
- diagnoza sytuacji społecznej Gminy
- planowanie działań
- opracowanie dokumentu

Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie zawiera następujące elementy:

- analizę sytuacji społecznej w Gminie w oparciu o dane statystyczne oraz opinie środowisk społecznych, przedstawicieli instytucji społecznych, mieszkańców (ankiety),
- analizę doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- dotychczasową współpracę instytucji i organizacji społecznych na rzecz społeczności lokalnej,
- formułowanie wizji rozwoju społecznego Gminy (SWOT).

Analiza problemów społecznych oraz zasobów społecznych w Gminie obejmuje:

- identyfikację i kategoryzację problemów społecznych w Gminie,
- określenie zasobów społecznych Gminy,
- badanie potrzeb społecznych oraz zakresu ich zaspokojenia.

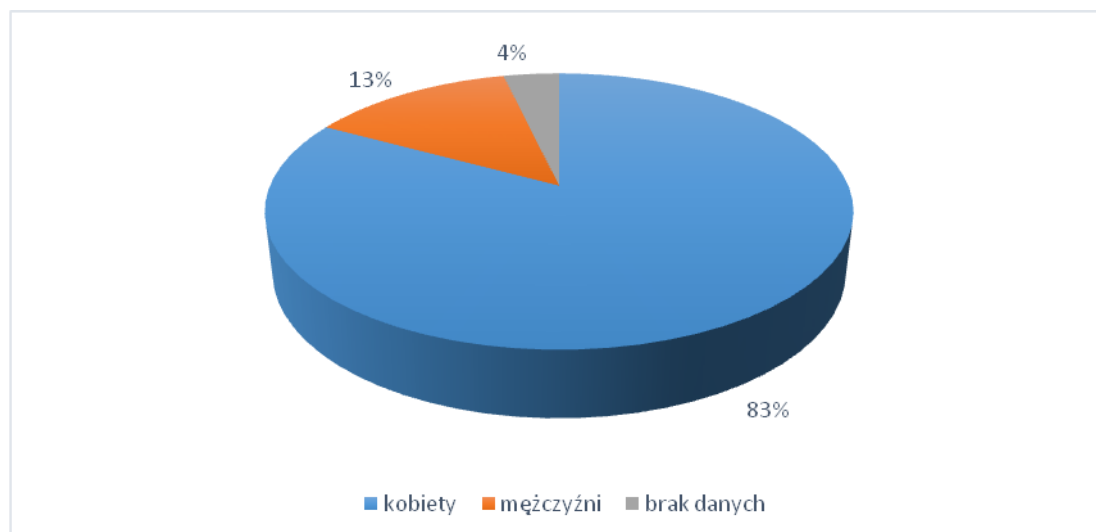
Formułowanie założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych w oparciu o partycypację społeczną i zasady rozwoju społecznego:

- formułowanie misji rozwoju społecznego w korelacji z wizją rozwoju Gminy,
- formułowanie celów strategicznych,
- określanie celów oraz kierunków działań w Gminie,
- określanie sposobu zarządzania realizacją strategii,
- ustalenie zasad monitoringu,
- opracowanie procedur ewaluacji.

Bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w strategii były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje takie, jak: Urząd Gminy Wolanów, baza danych regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego www.stat.gov.pl, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolanowie, Zakład Opieki Zdrowotnej, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminne Centrum Kultury, placówki oświatowe, oraz wyniki anonimowych ankiet na temat występujących w Gminie problemów i oczekiwań.

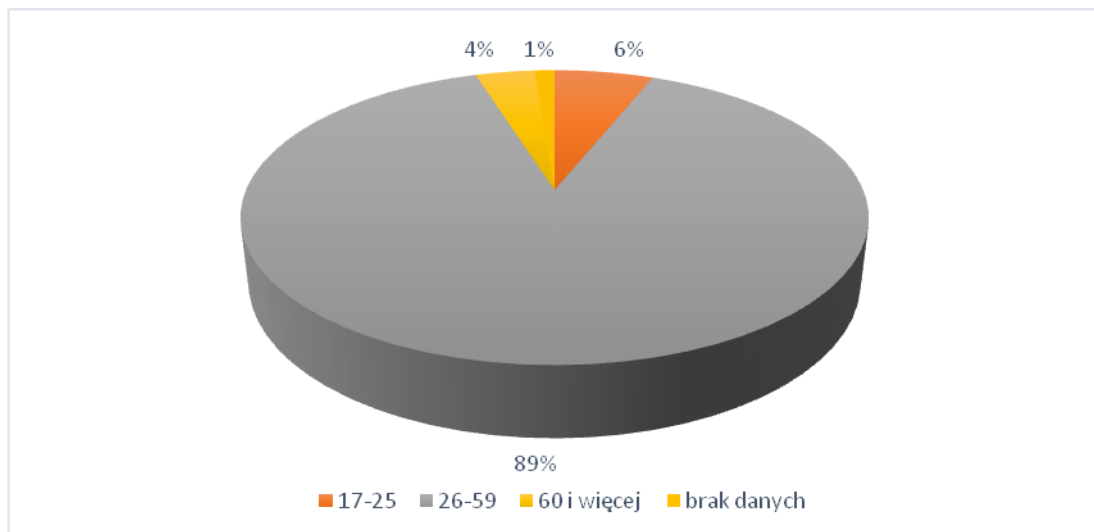
Elementem uspołecznienia procesu budowy GSRPS, było przeprowadzenie badania ankietowego skierowanego do mieszkańców - osób zainteresowanych uczestnictwem w życiu społecznym Gminy. W badaniu kwestionariuszowym udział wzięło łącznie 82 osoby (68 kobiet, 11 mężczyzn, w przypadku 3 ankiet odnotowano brak danych na temat płci).

Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

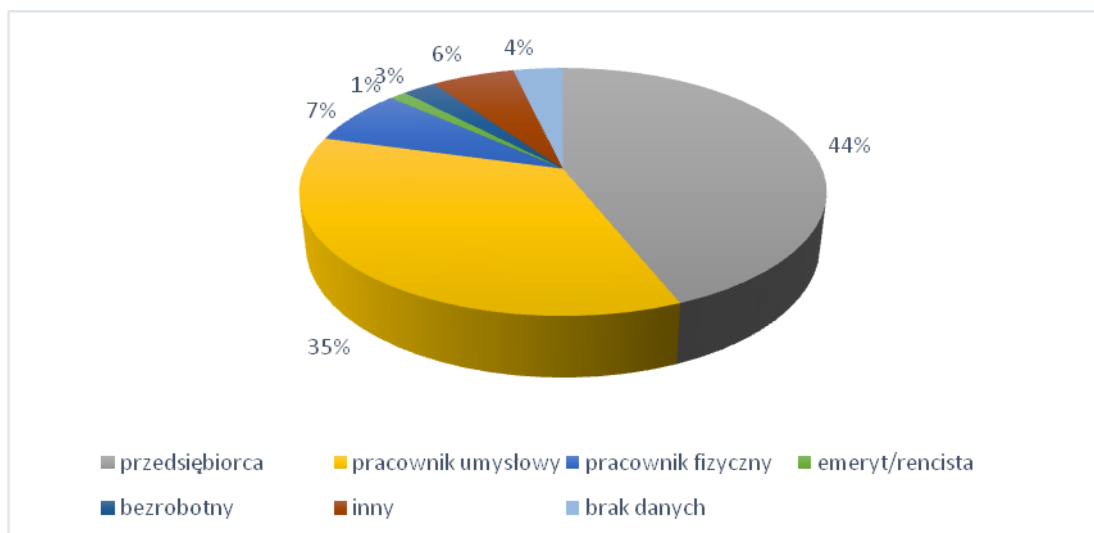
Najliczniejszą grupę wiekową stanowiły osoby mieszczące się w przedziale 26-59 lat 73 osoby. Druga pozycja przypadła natomiast grupie wiekowej 17-25 lat - było to 5 osób.

Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

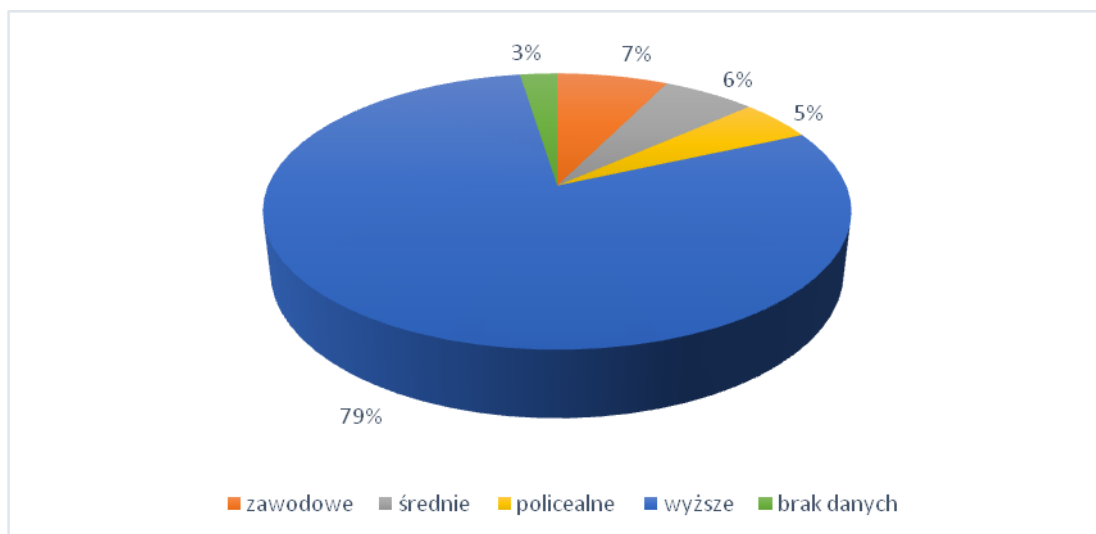
Pytani o aktywność zawodową mieszkańcy Gminy Wolanów deklarowali się najczęściej jako przedsiębiorcy (36 osób) lub pracownicy umysłowi (29 osób). W przypadku 3 ankiet nie odnotowano danych na temat zawodu respondenta.

Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

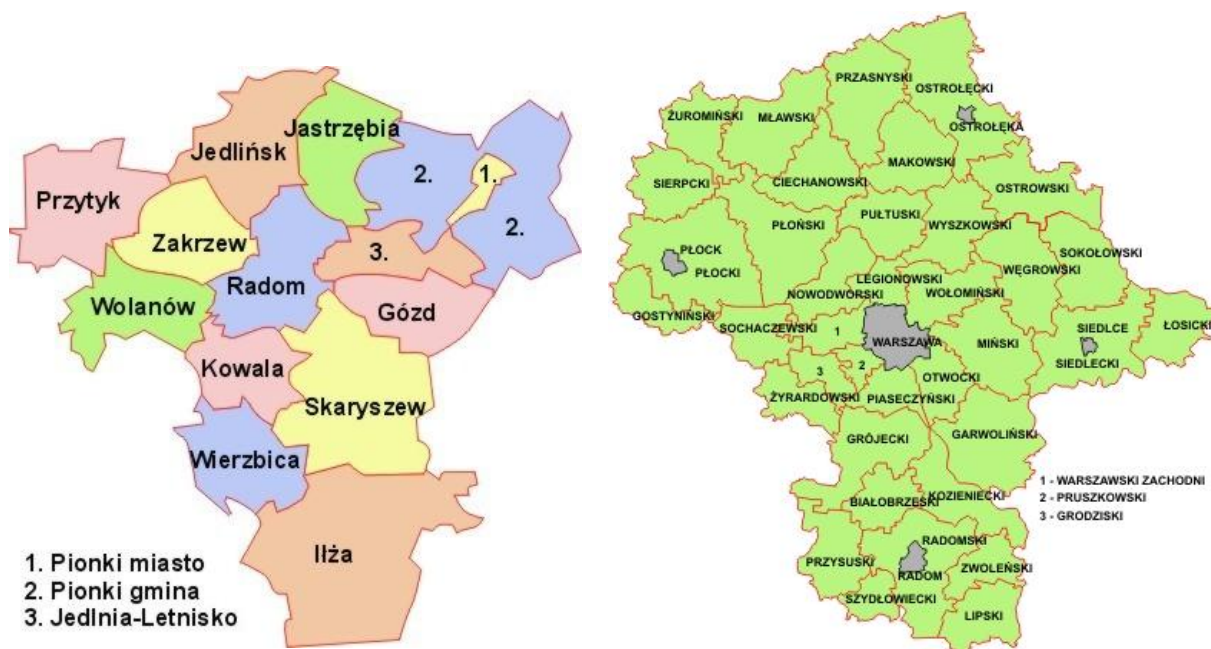
Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupą okazały się osoby posiadające wykształcenie wyższe (65 osób). Brak danych dotyczących wykształcenia respondenta odnotowano w przypadku dwóch kwestionariuszy.

Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

III. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1. Położenie geograficzne

Rysunek 1. Umiejscowienie Gminy Wolanów w Powiecie Radomskimi Województwie Mazowieckim
Źródło: www.osp.org.pl.

Gmina Wolanów położona jest w południowej części województwa mazowieckiego, w powiecie radomskim. Od strony wschodu gmina graniczy z miastem Radom, od zachodu z gminą Wieniawa, od południa z gminą Kowala, Orońsko, Szydłowiec, a od północy z gminami Przytyk i Zakrzew. Powierzchnia gminy wynosi 83 km². W jej skład wchodzi 23 sołectwa: Bieniędzice, Chruślice, Franciszków, Garno, Jarosławice, Kacprowice, Kolonia Wolanów, Kowala-Duszocina, Kowalanka, Młodocin Większy, Mniszek, Podlesie, Rogowa, Sławno, Strzałków, Ślepowron, Waclawów, Waliny, Wawrzyszów, Wolanów, Wymysłów, Zabłocie. Lesistość terenu gminy wynosi 13,6 %.

2. Historia

Wolanów został założony przez Ignacego Jankowskiego w 1773 r. na gruntach wsi Wola. Prawa miejskie nadał osadzie król Stanisław August Poniatowski. Prawa miejskie Wolanów utracił w 1869 roku. W latach 1975–1998 miejscowość należała administracyjnie do województwa radomskiego.

Najważniejsze zabytki znajdujące się na terenie Gminy Wolanów to:

- Kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela z 1665 roku oraz kaplica św. Józefa z 1667 roku w Mniszku,
- Cmentarz rzymsko-katolicki z pierwszej połowy XIX wieku w Mniszku,
- Kościół parafialny P.W. św. Doroty i Jana Ewangelisty z XVIII wieku w Wolanowie (przekazany do Muzeum Wsi Radomskiej),
- Cmentarz rzymsko-katolicki z XVIII wieku w Wolanowie.

Fot. 1, Fot. 2. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława Kostki.¹

Fot. 3. Kościół p.w. Świętej Doroty i Jana Ewangelisty zbudowany w 1749 r.²

Fot. 4. Nowy kościół pw. św. Doroty, zbudowany w latach 1985-1987.³

¹ <https://pl.wikipedia.org>

² <http://www.drewnianemazowsze.pl>

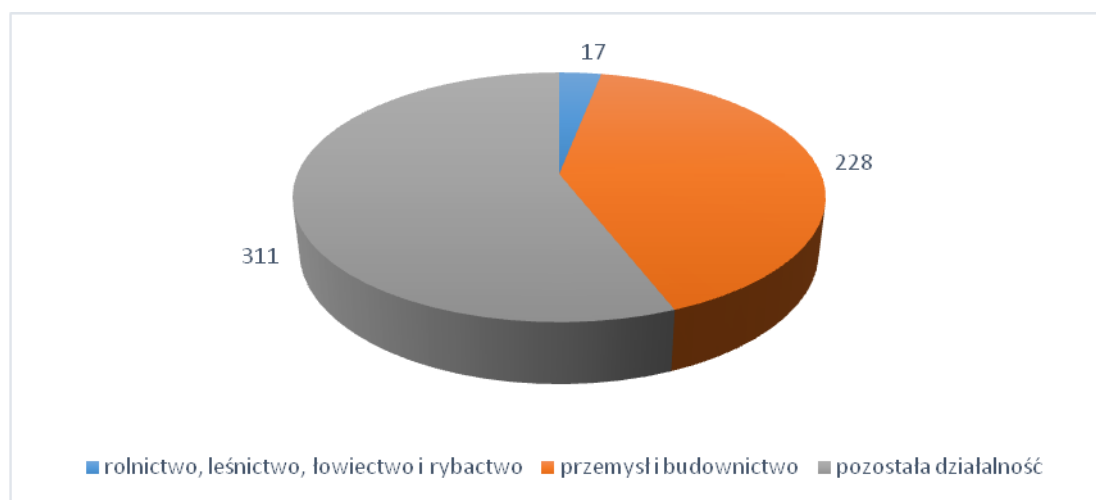
³ <http://www.diecezja.radom.pl>

3. Gospodarka Gminy

3.1 Przedsiębiorczość

W 2014 roku na terenie gminy Wolanów było zarejestrowanych 556 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, spośród których 13 należało do sektora publicznego, a 543 do sektora prywatnego. W ramach wszystkich przedsiębiorstw 56% wykonuje pozostałą działalność gospodarczą, 41% działa w ramach przemysłu i budownictwa, a 3% to rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu gminy Wolanów. Podział według rodzajów działalności PKD 2007. Źródło: www.stat.gov.pl

W ramach sektora publicznego spośród 13 podmiotów 9 należy do państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego. Z kolei sektor prywatny to przede wszystkim osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (457 jedn.), reszta to spółki handlowe (23 jedn.), spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (1 jedn.) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (18 jedn.).

Na przestrzeni lat 2012-2014 przybyło 34 nowych podmiotów gospodarczych. Przekłada się to na wzrost podatków oraz na wzrost liczby miejsc pracy w Gminie.

Odnosząc się do wskaźników podmiotów gospodarki narodowej - 10 tys. ludności (przyjętych dla celów porównawczych przez GUS), należy stwierdzić, że na 10 tys. ludności na terenie Gminy Wolanów przypada 635 firm. Na 100 osób w wieku produkcyjnym 8,2 osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą. Odnosząc się do fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych można powiedzieć, że na 10 tys. mieszkańców przypada 21 tego typu instytucji. Dokładne dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: www.stat.gov.pl

Kategoria	Jednostka miary	Wartość wskaźnika		
		2012	2013	2014
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed. gosp.	605	637	635
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jed. gosp.	76	82	70
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	jed. gosp.	65	60	62
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	jed. gosp.	8,0	8,3	8,2
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	jed. gosp.	16	17	21
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	jed. gosp.	119	129	110
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	jed. gosp.	95,9	100,6	100,2

4. Ludność Gminy

4.1 Demografia

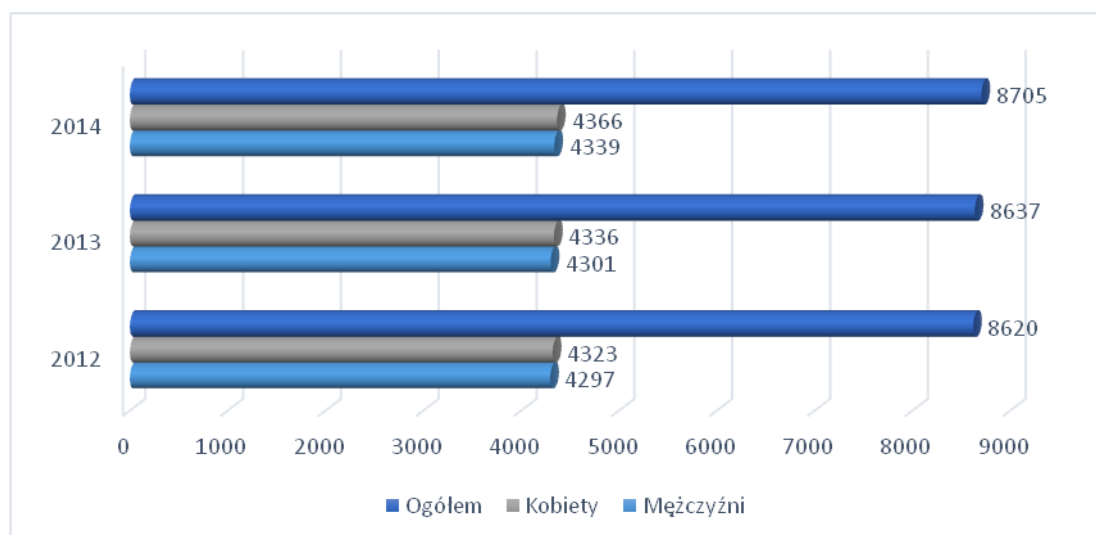
Na koniec 2014 r. gminę Wolanów zamieszkiwało 8705 mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się tendencję wzrostową w liczbie mieszkańców Gminy Wolanów. W roku 2014 populacja gminy wzrosła o 85 osób w stosunku do roku 2012. Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 106 osób na 1 km².

Tabela 2. Demografia Gminy Wolanów. Źródło: dane UG.

Wyszczególnienie	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Ogółem	8620	8637	8705
Kobiety			
Ogółem	4323	4336	4366
0-17	988	978	971
w. produkcyjny	2607	2622	2632
w. emerytalny	728	736	763
Mężczyźni			
Ogółem	4297	4301	4339
0-17	1078	1070	1069
w. produkcyjny	2914	2922	2956
w. emerytalny	305	309	314

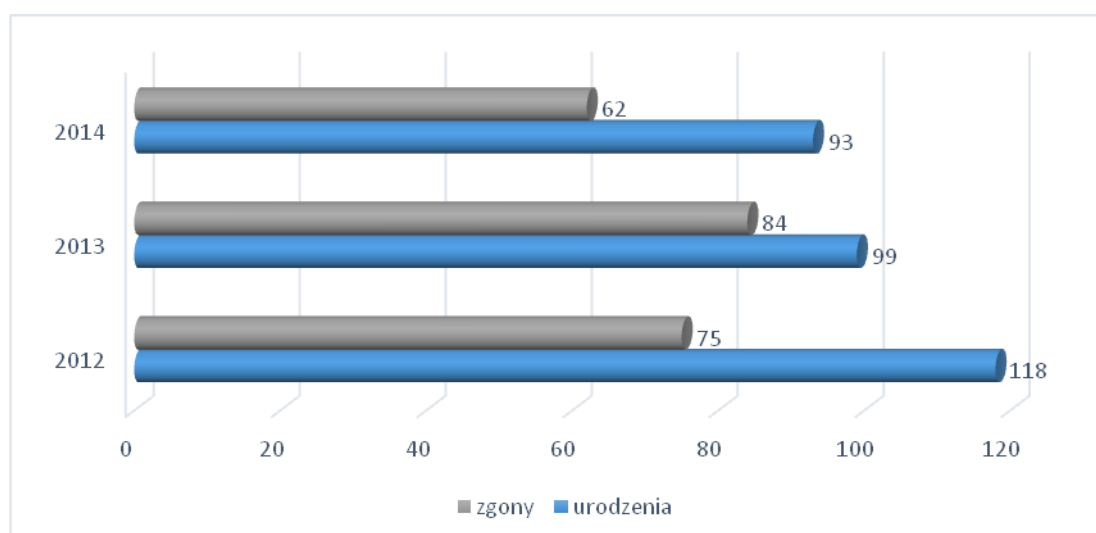
Wśród ogólnej liczby mieszkańców gminy liczba kobiet i liczba mężczyzn jest zbliżona. W 2014 roku współczynnik feminizacji w gminie wyniósł 100.

Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Wolanów w latach 2012-2014 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: UG

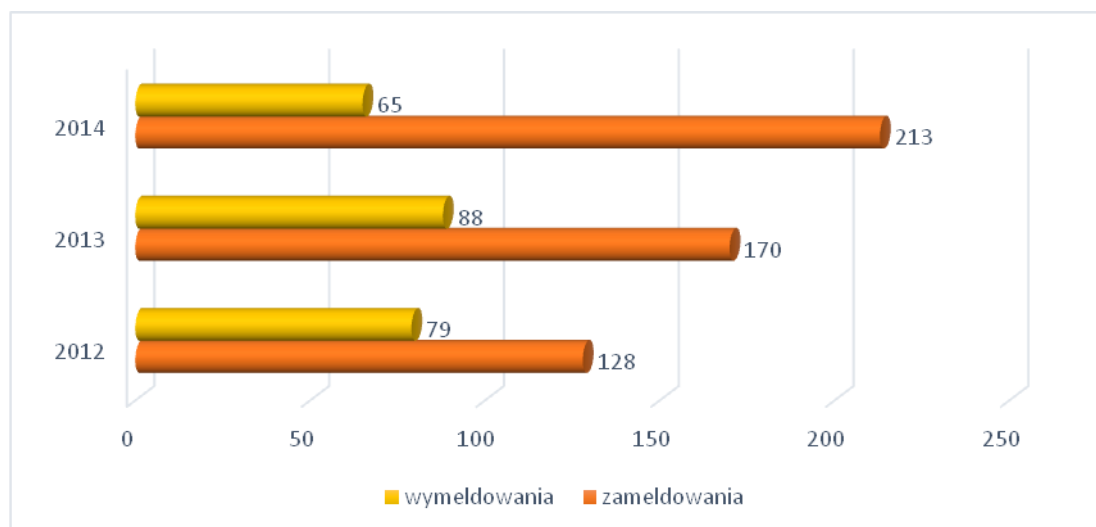
W latach 2012-2014 na terenie Gminy zanotowano dodatni przyrost naturalny. Ogólny bilans lat 2012-2014 wyniósł +89 osób.

Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Wolanów w latach 2012-2014. Źródło: dane UG

Również w przypadku salda migracji wskaźniki są dodatnie. Na przestrzeni lat 2012-2014 liczba wymeldowań była zmienna. Liczba zameldowań w Gminie stale wzrasta. Saldo migracji dla lat 2012-2014 wynosi +279 osób.

Wykres 8. Migracje na terenie Gminy Wolanów w latach 2012-2014. Źródło: dane UG.

Wśród mieszkańców Gminy Wolanów w 2014 roku ponad połowa, to osoby w wieku produkcyjnym (63,4%), osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) stanowią 23,2%, natomiast osoby w wieku 60 lat i więcej (w przypadku kobiet) i 65 lat i więcej (w przypadku mężczyzn) stanowią grupę osób w ilości 13,4%. Należy zwrócić uwagę, że w poszczególnych latach w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym widoczna jest większa liczba mężczyzn niż kobiet, natomiast w wieku poprodukcyjnym liczba kobiet jest ponad dwukrotnie większa niż liczba mężczyzn, co wiąże się z większą umieralnością mężczyzn w tym przedziale wiekowym. Widoczny jest wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, co jest zjawiskiem korzystnym dla Gminy, zwiększa się także liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Analizując strukturę wieku ludności Gminy Wolanów można zaobserwować, że stopniowo maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, co ma wpływ na starzenie się mieszkańców Gminy.

4.2 Poziom życia

W 2013 r. dochody Gminy Wolanów w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 2958 zł, przy wydatkach w wysokości 3008 zł. W tym samym roku wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 19,6% całości wydatków gminnego budżetu 5086,5 tys. zł (wzrost o 1 punkt procentowy w stosunku do roku poprzedniego). W Powiecie Radomskim wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 31,4% wydatków budżetu.

4.3 Mieszkalnictwo

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosi w Gminie Wolanów 88,8 m² (2013 r.). W tym samym roku gminne wydatki przeznaczone na gospodarkę mieszkaniową wyniosły 1% ogółu wydatków budżetowych przy 1,1% dochodu z tego samego tytułu.

Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Wolanów. Źródło: dane GUS www.stat.gov.pl

	Jednostka miary	2012	2013	2014
ZASOBY MIESZKANIOWE				
Zasoby mieszkaniowe wg lokalizacji				
Ogółem				
<i>mieszkania</i>	mieszk.	2430	2461	2492
<i>izby</i>	izba	9181	9352	9514
<i>powierzchnia użytkowa mieszkań</i>	m ²	214446	218511	222291
Budynki mieszkalne w Gminie				
Ogółem	bud.	2385	2416	2445
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne				
Ogółem				
<i>wodociąg</i>	mieszk.	2029	2060	-
<i>ustęp splukiwany</i>	mieszk.	1913	1944	-
<i>łazienka</i>	mieszk.	1843	1874	-
<i>centralne ogrzewanie</i>	mieszk.	1625	1656	-
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań				
<i>wodociąg</i>	%	83,5	83,7	-
<i>łazienka</i>	%	75,8	76,1	-
<i>centralne ogrzewanie</i>	%	66,9	67,3	-
Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki				
<i>przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania</i>	m ²	88,2	88,8	89,2
<i>przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę</i>	m ²	24,8	25,2	25,4
<i>mieszkania na 1000 mieszkańców</i>	mieszk.	281,5	284,0	284,6

5. Infrastruktura społeczna

5.1 Oświata

W Gminie Wolanów działalność oświatową prowadzą:

1. Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum w Wolanowie,
2. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Armii Krajowej 72 Pułku Piechoty w Mniszku,
3. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Sławnie,
4. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Bieniędziejach,
5. Samorządowe Publiczne Przedszkole w Sławnie.

Tabela 4. Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum w Wolanowie, Dane instytucji.

Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum w Wolanowie			
	2012	2013	2014
Liczba uczniów PSP	378 (w tym z orzeczeniami – 5)	374 (w tym z orzeczeniami – 6)	376 (w tym z orzeczeniami – 4)
Liczba uczniów PG	296 (w tym z orzeczeniami – 6)	317 (w tym z orzeczeniami – 8)	303 (w tym z orzeczeniami – 10)
Liczba nauczycieli PSP	67	68	68
Liczba nauczycieli PG	67	68	68
Realizowane programy dodatkowe	<ul style="list-style-type: none">• Owoce w szkole• Klub bezpiecznego Puchatka• Bezpiecznie w domu, szkole, na ulicy• Trzymaj formę• Śniadanie daje moc• Twoje dane twoja sprawa• Bezpieczny Internet• Program profilaktyczny szkoły• Program wychowawczy szkoły• Ratujemy i uczymy ratować		

Tabela 5. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Armii Krajowej 72 Pułku Piechoty w Mniszku. Dane instytucji.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Armii Krajowej 72 Pułku Piechoty w Mniszku			
	2012	2013	2014
Liczba uczniów	186	179	189
Liczba uczniów niepełnosprawnych	6	3	4
Liczba oddziałów	10, w tym 2 zerowe	10, w tym 2 zerowe	11, w tym 2 zerowe
Liczba nauczycieli	20	21	20
Realizowane programy dodatkowe	<ul style="list-style-type: none"> • Program profilaktyczny szkoły • Żyjmy zdrowo i sportowo – program prozdrowotny • Owoce i warzywa w szkole • Trzymaj formę • Lekki tornister • Radosna szkoła, radosny uśmiech • Szklanka mleka • Kreator zdrowia • Ratujemy i uczymy ratować • Indywidualizacja nauczania w klasach I-III 	<ul style="list-style-type: none"> • Program profilaktyczny szkoły • Żyjmy zdrowo i sportowo – program prozdrowotny • Owoce i warzywa w szkole • Trzymaj formę • Lekki tornister • Szklanka mleka • Ratujemy i uczymy ratować • 5 porcji owoców i warzyw • Sprawni, bezpieczni, zdrowi • Szkoła kreatywnych umysłów • Bezpieczna szkoła-bezpieczny uczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Program profilaktyczny szkoły • Żyjmy zdrowo i sportowo – program prozdrowotny • Owoce i warzywa w szkole • Trzymaj formę • Lekki tornister • Szkoła kreatywnych umysłów • Szklanka mleka • Ratujemy i uczymy ratować • Bezpieczna szkoła – demokratyczny kraj
Infrastruktura edukacyjna	Szkoła posiada pracownię komputerową z 13 komputerami, salę gimnastyczną, świetlicę, stołówkę, bibliotekę, boisko szkolne, plac zabaw. W posiadaniu szkoły znajdują się: projektory, odtwarzacze DVD, kamera, kserokopiarki, sprzęt nagłaśniający, telewizory, tablice multimedialne, aparaty fotograficzne.		
Opis działalności klubów sportowych	Ludowy Uczniowski Klub Turystyczno-Sportowy. Klub organizuje obozy narciarskie w Murzasichlu, rajdy rowerowe oraz wycieczki piesze dla uczniów.		

Tabela 6. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Sławnie. Dane instytucji.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Sławnie			
	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Liczba uczniów ogółem	159	156	162
Klasy I-VI	119	108	128
Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	40	48	34
Liczba nauczycieli	15	15	16
w tym z oddziałów przedszkolnych	2	2	2
Realizowane programy dodatkowe	<ul style="list-style-type: none"> • Nadanie imienia szkole, • promocja szkoły i teatralnych dokonań uczniów podczas sesji Rady Gminy Wolanów w z okazji 3 Maja - występ dzieci, • rozwijanie wolontariatu, • udział w akcjach charytatywnych: „Adopcja na odległość”, • opieka nad Domem Dziecka ul. Kolberga Radom, • współpraca ze schroniskiem dla bezdomnych zwierząt -Radom, • współpraca z Domem Pomocy Społecznej Radom ul. Garbarska, • zbieranie nakrętek i makulatury dla niepełnosprawnej koleżanki Małgosi • „Góra Grosza”, • opieka nad cmentarzem w Chruślicach • podejmowanie działań 	<ul style="list-style-type: none"> • „Adopcja na odległość”, • opieka nad Domem Dziecka ul. Kolberga Radom, • współpraca ze schroniskiem dla bezdomnych zwierząt -Radom, • współpraca z Domem Pomocy Społecznej Radom ul. Garbarska, • „Góra Grosza”, • „Sprzątanie Świata”, • udział w akcji WOŚP „Cała Polska uczy ratować” i ogólnopolskiej akcji ekologicznej (zbiórka zużytych telefonów komórkowych), • „Szlachetna Paczka”, • „Szkółko, pomóż i Ty”, • opieka nad cmentarzem w Chruślicach, • innowacje pedagogiczne: „Podnoszenie kompetencji uczniów w dziedzinie nauk matematycznych w II etapie 	<ul style="list-style-type: none"> • „Adopcja na odległość”, • opieka nad Domem Dziecka ul. Dzierzkowska Radom, • współpraca ze schroniskiem dla bezdomnych zwierząt -Radom, • współpraca z Domem Pomocy Społecznej Radom ul. Garbarska, • „Góra Grosza”, • „Sprzątanie Świata”, • „Szlachetna Paczka” • „Szkółko, pomóż i Ty”, • opieka nad cmentarzem w Chruślicach, • Innowacje pedagogiczne: „Bezpiecznie nad wodą – nauka pływania dla uczniów kl. V i VI, • „Praca pedagogiczna z czytelnikami – edukacja czytelnicza i medialna”, • Program nauczycielski: „Czerwone światło dla przemocy i

	<p>proekologicznych i prozdrowotnych, które zaowocowały wpisaniem szkoły do wykazu Mazowieckiego Kuratora Oświaty Szkół Promujących Zdrowie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Sprzątanie Świata”, • współpraca z innymi instytucjami: z Policją, Sanepidem, GOPS, Gminnym Centrum Kultury, z PTSM – udział dzieci w rajdach, z organem prowadzącym, Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Urzędzie Gminy Wolanów, Gminną Biblioteką Publiczną w Wolanowie, Ośrodkiem Zdrowia w Wolanowie z wydawnictwami szkolnymi, z Ochotniczą Strażą Pożarną w Strzałkowie, z Bankiem Spółdzielczym Rzemiosła w Wolanowie, Stowarzyszeniem „Dla Przyszłości Gminy Wolanów”, Stowarzyszeniem „Razem Dla Radomki” z poradnią psychologiczną – pedagogiczną (kierowanie na badania), z Prywatną Przychodnią Stomatologiczną w Radomiu w celu wykonania badań przesiewowych uczniów – udział 	<p>edukacyjnym”,</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizacja festynu rodzinnego - Festyn Zdrowia, • współpraca z innymi instytucjami: z Gminnym Centrum Kultury , z PTSM – udział dzieci w rajdach, z organem prowadzącym, z wydawnictwami szkolnymi, z Ochotniczą Strażą Pożarną w Strzałkowie – pokaz sprzętu pożarniczego, z Bankiem Spółdzielczym Rzemiosła w Wolanowie, z poradnią psychologiczną – pedagogiczną (kierowanie na badania, zorganizowanie zajęć z psychologiem dla klasy V), • przygotowywanie uczniów i udział w konkursach i zawodach gminnych, powiatowych, wojewódzkich i ogólnopolskich, 	<p>agresji”,</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Ogólnopolskie Wybory Książek”, • organizacja festynu rodzinnego - Festyn Zdrowia, • współpraca z innymi instytucjami: z Gminnym Centrum Kultury – udział dzieci w „Turnieju jednego wiersza”, z PTSM – udział dzieci w rajdach, z organem prowadzącym, z wydawnictwami szkolnymi, z Ochotniczą Strażą Pożarną w Strzałkowie – pokaz sprzętu pożarniczego, z Bankiem Spółdzielczym Rzemiosła w Wolanowie, z poradnią psychologiczną – pedagogiczną (kierowanie na badania), • przygotowywanie uczniów i udział w konkursach i zawodach gminnych, powiatowych, wojewódzkich i ogólnopolskich, • organizowanie konkursów przedmiotowych, artystycznych i sportowych
--	---	--	---

	<p>100% uczniów klasy I,</p> <ul style="list-style-type: none"> • współpraca ze specjalistycznym ośrodkiem w celu wykonania badań przesiewowych słuchu uczniów klasy I, • przygotowywanie uczniów i udział w konkursach i zawodach gminnych, powiatowych, wojewódzkich i ogólnopolskich, • opracowywanie i wdrażanie programów własnych nauczycieli, np. w klasach trzecich program „Bezpieczna droga” • w klasie VI program „Jak być asertywnym” • udział w akcjach: „Wspólne czytanie”, „Polska biega” • Innowacje: „Edukacja europejska na lekcjach języka angielskiego dla pierwszego etapu edukacyjnego”. 		
Infrastruktura edukacyjna	<p>komputery – 10 z 2013 r. z dostępem do Internetu własność Urzędu Gminy Wolanów; Laptopy – 4 szt. Projektory 2, Rzutniki - 1, Kamery - 1, odtw. DVD - 4, ksero - 1, tablica interaktywna - 1 woluminy – 6325, Krzesła i ławki dostosowane do wzrostu dzieci.</p>	<p>Pracownia komputerowa użyczona z 2013 r. - 10 stanowisk z dostępem do Internetu Komputery- 1 stacjonarny, laptopy - 6 w tym 2 z projektu przedszkol. Projektory - 4 w tym 2 z projektu, Tablice interaktywne – 3, w tym 2 z projektu Rzutnik pisma - 1, Kamery - 2, w tym 1 z projektu przedszkolnego Odtwarzacze DVD - 6</p>	<p>Pracownia komputerowa użyczona z 2013 r. - 10 stanowisk z dostępem do Internetu Komputery- 1 - stacjonarny, laptopy - 8 w tym 2 z projektu przedszkol. Projektory - 6 w tym 2 z projektu Tablice interaktywne – 5, w tym 2 z projektu, 1 zakupiona przez sponsora Rzutnik pisma - 1 Kamery - 1 z projektu przedszkolnego</p>

		Ksero- 1 Ilość woluminów w bibliotece - 6400 Internet w każdej sali lekcyjnej, Krzesła i ławki dostosowane do wzrostu dzieci. Sale wyposażone w meble, pomoce oraz zabawki w ramach projektu przedszkolnego.	Odtwarzacze DVD - 6 Ksero - 1 Ilość woluminów w bibliotece - 6325 Internet w każdej sali lekcyjnej, Krzesła i ławki dostosowane do wzrostu dzieci. Sale wyposażone w meble, pomoce oraz zabawki w ramach projektu przedszkolnego.
Opis działalności klubów sportowych	Klub sportowy „Olimpijczyk” zarejestrowany w rejestrze Starosty Radomskiego - działalność na terenie szkoły		

Tabela 7. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Bieniędziejach. Dane instytucji.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Bieniędziejach			
	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Liczba uczniów	64	78	80
Liczba uczniów niepełnosprawnych	2	3	3
Liczba oddziałów	6 w szkole 1 przedszkolny	6 w szkole 1 przedszkolny	6 w szkole 1 przedszkolny
Liczba nauczycieli	19	19	19
Realizowane programy dodatkowe	<ul style="list-style-type: none"> • Szklanka mleka • Owoce i warzywa w szkole • Ocalić od zapomnienia • Indywidualizacja programu nauczania • Letnie warsztaty fotograficzne • Ratujemy i uczymy ratować • Klub Bezpiecznego Puchatka • Nie pal przy mnie proszę 		
Infrastruktura edukacyjna	Sala komputerowa z 10 komputerami, świetlica łącznie ze stołówką, gabinet zajęć specjalistycznych, pokój nauczycielski, pokój socjalny, 3 łazienki, 2 szatnie przebieralnie na lekcje w-f, 1 szatnia ogólna. Plac zabaw wymagający remontu i wzbogacenia w dodatkowe urządzenia, boisko szkolne również wymaga przebudowy. Komputery stacjonarne- 10, laptopy-6, urządzenia wielofunkcyjne-2, radiomagnetofon-1, rzutnik-3, Tablica multimedialna-3, ekrany projekcyjne-3 sztuki		

Szkoła od 208 roku wynajmuje 2 sale lekcyjne, kuchnie i pomieszczenia gospodarcze Niepublicznemu Przedszkolu „Zaczarowany las”.

Tabela 8. Samorządowe Publiczne Przedszkole w Sławnie. Dane instytucji.

Samorządowe Publiczne Przedszkole w Sławnie			
Liczba dzieci	Liczba nauczycieli	Realizowane programy dodatkowe	Infrastruktura edukacyjna
23 – 4 latków 17 – 3 latków	4 n-li wychowania przedszkolnego Dodatkowo 1 nauczyciel religii, 1 logopeda (1/8 etatu)	<ul style="list-style-type: none"> • Program języka angielskiego „Once upon a time” • Innowacja pedagogiczna „Akademia Zdrowego Przedszkolaka”-2014 	Powierzchnia całkowita przedszkola – 352 m ² , 2 sale zajęć z łazienkami dla dzieci, 3 łazienki, 1 jadalnia, gabinet dyrektora, kuchnia, pomieszczenie socjalne, magazynek, 2 pomieszczenia gospodarcze, kotłownia.

5.2 Kultura

Gminne Centrum Kultury

GCK w Wolanowie jest gminną instytucją kultury nastawioną na animację środowiska lokalnego i edukację kulturalną. Działalność Gminnego Centrum Kultury ma na celu dotarcie do jak największej grupy odbiorców i zaangażowanie ich do aktywnego uczestnictwa w kulturze. Do podstawowych zadań GCK należy w szczególności:

- edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę,
- rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych,
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego
- krzewienie folkloru i rękodzieła ludowego.

Liczba osób uczestniczących w zajęciach oferowanych przez GCK corocznie wzrasta, w związku z tym GCK proponuje coraz większą ilość zajęć dopasowanych do wymagań mieszkańców Gminy. W roku 2014 w GCK odbywały się następujące zajęcia:

- zajęcia plastyczne, (uczestniczyło w nich 35 osób),
- ZUMBA, (30 osób),
- nauka gry na gitarze, (18 osób),
- aerobik, (30 osób),
- aerobik 40 plus, (8 osób),
- nauka gry na instrumentach, (15 osób),
- język angielski, (40 osób),
- zajęcia w świetlicy w Strzałkowie, (40 osób),

- akademia malucha, (10 osób),
- zajęcia taneczne, (35 osób),
- zajęcia komputerowe z grafiką, (20 osób),
- zajęcia teatralno-wokalne, (15 osób),
- decoupage, (8 osób).

Do dyspozycji mieszkańców jest sala informatyczna z Internetem, z której systematycznie korzysta ok. 50 osób. GCK jest również organizatorem wielu imprez okolicznościowych, w 2014 roku odbyły się min.:

- Koncert Kolęd i Pastorałek,
- Dzień Babci i Dziadka,
- Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej: „Młodzież zapobiega pożarom”,
- Ferie zimowe,
- Dzień Kobiet,
- Konkurs plastyczny „Młodzież zapobiega pożarom”,
- Kiermasz wiosenno-wielkanocny,
- Dzień Flagi,
- Jarmark Ludowy w Bieniędzicach,
- Dzień Mamy i Taty – Koncert rodzinny,
- Dzień Dziecka,
- Akcja Polska Biega – 25 Rocznica Wolnych Wyborów,
- Udział w Pikniku Tanecznym IDOLA,
- Plenerowe Popołudnie ze Sztuką – Zakończenie Roku Artystycznego,
- Piknik Rodzinny w Kacprowicach,
- Otwarcie lata – Piknik Pokoleniowy,
- Wakacje 2014,
- Wycieczka do ZOO w Warszawie,
- Wieczorek Muzyczny,
- Konkurs fotograficzny Gmina Wolanów w obiektywie,
- Festyn Rodzinny,
- Gminny Dzień Pamięci Ofiar Hitlerizmu,
- Złote Gody,
- Dzień Seniora,
- Charytatywne Mikołajki w Świetlicy w Mniszku i w GCK w Wolanowie,

- Kiermasz Bożonarodzeniowy GCK,
- Wigilia Stowarzyszenia Seniorów.

Gminna Biblioteka Publiczna w Wolanowie

Gminna Biblioteka Publiczna w Wolanowie jest samorządową instytucją kultury, wpisaną do Rejestru Instytucji Kultury Gminy Wolanów (1/2005). GBP posiada Filię Biblioteczną w Mniszku. Misją Biblioteki jest wspieranie edukacji kulturalnej i społecznej mieszkańców w Wolanowie na wszystkich poziomach wiedzy, poprzez efektywne zaspokajanie potrzeb i oczekiwań informacyjnych aktualnych i potencjalnych użytkowników placówek bibliotecznych w gminie, z uwzględnieniem optymalnego wykorzystania bogatych zbiorów pochodzących z bieżącej produkcji wydawniczej, dostosowanych do wymagań wiekowo, kulturowo i socjalnie zróżnicowanych grup społecznych. Równie ważne jest promowanie kultury i tradycji regionu i kraju, która stanowi o poziomie świadomości mieszkańców i ich identyfikacji z małą ojczyzną i Polską.

Do zadań GBP w Wolanowie należą:

- Odpowiedni dobór, gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i udostępnianie zbiorów;
- Udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz;
- Prowadzenie działalności informacyjnej oraz popularyzacji książek i czytelnictwa;
- Opracowywanie bibliograficzne i dokumentacyjne tj. przetwarzanie informacji zawartych w materiałach bibliotecznych;
- Wyszukiwanie i udzielanie informacji na podstawie baz danych bibliotecznego systemu informacyjno-wyszukiwawczego;
- Opracowywanie i prowadzenie form pracy kulturalno-edukacyjnej z czytelnikiem, służących popularyzowaniu literatury, sztuki, nauki oraz upowszechnianiu dorobku kulturalnego;
- Współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami i organizacjami w zakresie rozwijania czytelnictwa i zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczności lokalnej;
- Planowanie i rozliczanie wydatków w zakresie realizowanych zadań;

W 2014 roku w Gminnej Bibliotece Publicznej w Wolanowie oraz Filii w Mniszku zatrudnionych było 5 osób, łącznie w wymiarze 3 etatów. Obydwie biblioteki obsługiwały w 2014 roku 1042 użytkowników w tym 782 czytelników. Ogółem księgozbiór w bibliotekach

liczy 30513 woluminów, w 2014 roku do bibliotek zakupiono 613 książek i audio-buków. GBP po raz czwarty brała udział w programie „Akademia Orange dla Bibliotek”, w ramach którego w obydwu bibliotekach istnieje możliwość bezpłatnego korzystania z Internetu, bezpłatnej platformy kursu języka angielskiego dla dzieci oraz indywidualnej nauki obsługi komputera dla osób 50+. Od kilku lat trwa proces komputeryzacji bibliotek.

Zespół Pieśni i Tańca „Wolnianki”

Zespół „Wolnianki” powstał w 2009 roku, składa się z uczniów gimnazjum i szkoły podstawowej w Wolanowie. Opiekę nad zespołem sprawują dwie osoby. Zespół oprócz melodii regionalnych ma w swoim repertuarze utwory własne napisane przez opiekunki. Zespół „Wolnianki” bierze udział w licznych regionalnych imprezach, festiwalach i festynach, a w 2012 r. zespół brał udział w Międzynarodowym Przeglądzie Zespołów Ludowych w Jabłkowie k. Poznania.

Koło Gospodyń Wiejskich z Bieniędzic

Koło Gospodyń Wiejskich - Zespół Śpiewaczy z Bieniędzic powstał w roku 2010. Zespół bierze udział w przeglądach, festiwalach i konkursach na terenie powiatu radomskiego i przysuskiego, bierze udział w lokalnych uroczystościach i wydarzeniach. W 2013 roku Zespół z Bieniędzic reprezentował Lokalną Grupę Działania „Razem dla Radomki” i region Mazowsza na targach Agro-Travel w Kielcach promując folklor ziemi radomskiej.

5.3 Służba zdrowia

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wolanowie

W 2014 roku zasoby kadrowe ośrodka to: lekarz medycyny, 2 lekarzy pediatrów, 3 lekarzy medycyny rodzinnej, ginekolog, 2 stomatologów, radiolog, ortopeda, 2 rehabilitantów, neurolog, 3 pielęgniarki środowiskowo – rodzinne, pielęgniarka higieny szkolnej, położna środowiskowo-rodzinna, asystentka stomatologiczna, 2 rejestratorki medyczne, 2 fizjoterapeutów.

Liczba udzielonych świadczeń medycznych na 1000 mieszkańców wynosiła:

- w 2012 roku – 8045
- w 2013 roku – 10715
- w 2014 roku – 8220

Najczęstsze problemy zdrowotne mieszkańców Gminy Wolanów, to:

- alkoholizm,
- uzależnienia od dopalaczy,
- choroby układu krążenia,
- cukrzyca,
- nowotwory,
- choroby układu oddechowego (POCHP),
- choroby układu nerwowego (depresje),
- gruźlica.

Prowadzona jest również profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży. Wykonywane są badania przesiewowe, szczepienia ochronne i bilanse u dzieci i młodzieży od 0 do 19 roku życia. Badania przesiewowe dotyczą badania wzroku, wykrywania wad postawy, nadciśnienia tętniczego, prawidłowego rozwoju fizycznego (niedobory wagowe, otyłość), profilaktyki fluorkowej prowadzonej co 6 tygodni od 7 do 12 roku życia.

5.4 Pomoc społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolanowie jest gminną jednostką organizacyjną i budżetową utworzoną do realizowania zadań własnych i zadań zleconych gminy z zakresu pomocy społecznej.

Zadaniem Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz zapobieganie powstawaniu takich sytuacji. Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb życiowych i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz doprowadzenia do możliwie pełnego usamodzielnienia osób i rodzin oraz integracji ze środowiskiem. Ośrodek realizuje zadania w zakresie pomocy społecznej zlecone samorządowi gminnemu i zadania własne w trybie określonym przepisami ogólnie obowiązującymi. Realizując zadania pomocy społecznej Ośrodek współpracuje z organami administracji rządowej i samorządowej, GKRPA, organizacjami pozarządowymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

W roku 2014 struktura organizacyjna GOPS obejmowała 9 etatów: kierownik,

5 pracowników socjalnych, pracownik wykonujący usługi opiekuńcze, 2 pozostali pracownicy. Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy pomoc dla mieszkańców Gminy w różnej formie. Ogólnie w 2014 roku z pomocy skorzystało 284 rodziny. Przyznano świadczenia 642 osobom.

Tabela 9. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia. Źródło: Dane GOPS.

	2012	2013	2014
Osoby i rodziny, którym udzielono wsparcia			
Liczba osób	852	850	797
Osoby, którym przyznano świadczenie			
Liczba osób W tym:	704	698	642
Osoby długotrwale korzystające	400	300	353
Wiek 0-17	350	330	285
Wiek produkcyjny	348	352	231
Wiek poprodukcyjny	45	30	26
Liczba rodzin	304	310	284
Liczba osób w rodzinach	1095	1122	1003

Jak wynika z powyższych danych, liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej zmniejsza się. Spośród osób, którym przyznano świadczenie 65% stanowią osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej.

Tabela 10. Liczba udzielonych świadczeń w latach 2012-2014. Źródło: dane OZPS 2014 r.

Rok	2012	2013	2014
Zasiłek rodzinny i dodatki /liczba rodzin/	639	603	580
Zasiłek pielęgnacyjny /liczba świadczeń/	1827	1850	1915
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka /liczba świadczeń/	116	79	79
Świadczenie pielęgnacyjne /liczba świadczeń/	1186	798	344
Zasiłek dla opiekuna /liczba świadczeń/	x	x	1042
Specjalny zasiłek opiekuńczy /liczba świadczeń/	0	33	74

GOPS w Wolanowie wykonuje także zadania wynikające z ustawy osobom uprawnionym do alimentów.

Tabela 11. Wydatki na świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Dane GOPS.

Rok	2012	2013	2014
Liczba osób uprawnionych otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego	76	80	72
Wypłacone świadczenia z funduszu alimentacyjnego	1004	966	956
Wypłacone świadczenia z funduszu alimentacyjnego	299860 zł	314847 zł	326015 zł
Liczba dłużników alimentacyjnych w gminie	72	73	74

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

Podstawą prawną działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w gminie jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Zgodnie z przepisami wyżej wymienionej ustawy samorząd gminny zobowiązany jest do prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Realizacja tych zadań prowadzona jest w postaci Gminnego programu Profilaktyki i Rozwiązywania problemów Alkoholowych uchwalanego corocznie przez Radę Gminy Wolanów.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2015 został przyjęty Uchwałą Nr IV/24/2015 Rady Gminy Wolanów z dnia 26 stycznia 2015 roku.

Główne cele Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w roku 2015:

1. Zapobieganie powstawaniu problemów alkoholowych i zagrożeń społecznych na terenie Gminy Wolanów.
2. Ograniczenie populacji osób pijących ryzykownie i szkodliwie, głównie wśród prowadzących pojazdy mechaniczne.
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań w zakresie profilaktyki alkoholowej.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA)

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działa w oparciu o ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Profilaktykę przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii ujęto we wspólnym Programie. GKRPA zajmuje się wspieraniem osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowaniem zdrowego stylu życia oraz pomaga rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych. Ponadto realizuje określone ustawowo zadania gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych zgodnie z przyjętym Gminnym Programem Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

Działania profilaktyczne jakie są podejmowane na terenie Gminy obejmują profilaktykę pierwszorzędową. Są to głównie warsztaty o szkodliwości alkoholu, nikotyny czy narkotyków, różnego rodzaju pogadanki, wykłady, quizy, konkursy plastyczne, spektakle profilaktyczne, a także impreza sportowo-rekreacyjna połączona z warsztatami - Trzeźwościowy Rajd Rowerowy „Gminnie Rodzinnie”.

Jak wynika z danych GKRPA od roku 2012 zwiększa się liczba osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. W roku 2012 było to 116 osób i rodzin, w 2013 r. – 139, w 2014 r. – 149 osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym zgłoszonych do Komisji.

Na terenie Gminy nie ma Klubów AA, AL-ANON, DDA, działają jedynie grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

W 2011 roku powstało stowarzyszenie trzeźwościowe „Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich RADOŚĆ”. Członkiem może zostać każda osoba, która jest abstynentem – promuje trzeźwy i zdrowy styl życia. Głównym celem Stowarzyszenia jest pomoc osobom uzależnionym oraz ich rodzinom.

Zespół Interdyscyplinarny

Uchwała Nr XIV/74/11 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 9 grudnia 2011 roku określa szczegółowe warunki funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego oraz tryb i sposób powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. ZI tworzą, przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, GKRPA, policji, oświaty oraz ochrony zdrowia. Zespół działa przy GOPS w Wolanowie, który zapewnia jego obsługę organizacyjno- techniczną.

Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli ww. podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez:

1. Pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu ich problemów, efektywne podejmowanie działań pomocowych i interwencyjnych w momencie zaistniałego problemu.
2. Inicjowanie działań pomocowych i interwencyjnych w chwili zaistnienia problemu.
3. Współpraca z innymi podmiotami przy rozwiązywaniu problemów i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
4. Rozpowszechnianie informacji o instytucjach i możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym.
5. Inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

5.5 Policja

Komisariat Policji mieści się w sąsiedniej miejscowości - Zakrzew.

	2012	2013	2014
Liczba stwierdzonych przestępstw, w tym	87	82	79
Przestępstwa nieletnich	4	5	4

Z danych Policji wynika, iż w Gminie Wolanów w ostatnich latach nie zanotowano poważniejszych przestępstw.

5.6 Rekreacja i sport

Na terenie Gminy Wolanów działają:

➤ Gminny Klub Sportowy „JAGUAR”

Klub Sportowy „Jaguar” Wolanów prowadzi sekcję piłki nożnej. Klub należy do struktur PZPN, MZPN, ROZPN. W klubie są cztery grupy w różnych rocznikach w tym także drużyna seniorów. Drużyny dzieci, młodzieży i seniorów występują w rozgrywkach Radomskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej. Klub zrzesza w swoich strukturach ponad 80 zawodników. Swoje treningi i mecze przeprowadza na gminnym boisku w Strzałkowie.

➤ **Klub Karate Tradycyjnego**

Klub Karate Tradycyjnego "Tomo" prowadzi zajęcia w Radomiu i regionie radomskim od 1996 roku. Założycielem i głównym instruktorem klubu jest Tomasz Rodakowski. Od początku istnienia Klub jest członkiem Polskiego Związku Karate Tradycyjnego. W roku 2007 utworzono sekcję w Wolanowie, zajęcia prowadzone są w Zespole Szkół Ogólnokształcących. Klub swoje wysiłki skupia głównie na propagowaniu rekreacyjnych i prozdrowotnych zalet karate.

➤ **Nordic Walking Park Wolanów**

W skład Parku wchodzi 3 trasy: oznakowana kolorem zielonym, najkrótsza ok. 5 km, czerwona ok. 10 km długości i czarna, najdłuższa pętla o długości ok. 15 km. Jest to jeden z sześciu Parków Nordic Walking na obszarze działania Stowarzyszenia LGD Razem dla Radomki.

5.7 Organizacje społeczne

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Rada Gminy Wolanów corocznie uchwała „Roczny program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”. Przedmiotowy program określa kierunki, obszary, zadania współpracy jednostki samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi.

Na terenie Gminy Wolanów działają następujące organizacje pozarządowe:

➤ **Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku**

Cele działania Stowarzyszenia:

- aktywizacja ludzi starszych , a także wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy: wiedzy, umiejętności i doświadczenia życiowego dla rozwoju gospodarczego i społecznego kraju,
- stwarzanie możliwości spotkań dla osób starszych, które muszą stawiać czoła wielu problemom w tym jednemu głównemu – braku akceptacji ze strony młodych,
- tworzenie platformy wymiany informacji i wzajemnego wsparcia w zakresie życia codziennego, zdrowia i sytuacji socjalno-bytowej,
- działalność w zakresie pomocy społecznej dla osób starszych, poprzez udzielanie pomocy w celu przezwyciężenia trudnej sytuacji,

- promowanie idei ochrony i profilaktyki zdrowotnej osób starszych,
- aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego, z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców w różnych przedziałach wiekowych,
- propagowanie idei społeczeństwa informacyjnego i obywatelskiego,
- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości patriotycznej, narodowej i kulturowej,
- podtrzymywanie lokalnego folkloru i wiedzy historycznej o regionie,
- promowanie idei integracji europejskiej i współpracy regionalnej,
- wspieranie idei równouprawnienia i tolerancji, wolności słowa i wypowiedzi,
- promowanie Gminy Wolanów i jej mieszkańców,
- dbanie o zrównoważony rozwój gminy,
- dbanie o rozwój gminy w zakresie ekologii i bezpieczeństwa,
- dbanie o harmonijny rozwój gminy w zakresie urbanistyki i estetyki budowlanej,
- ochrona zabytków,
- ochrona zwierząt na terenie gminy,
- upowszechnianie wiedzy o regionie – jego historii oraz tradycji.

➤ **Stowarzyszenie Gminny Klub Sportowy „JAGUAR”**

Celami działania Klubu są:

- rozwój różnych dyscyplin sportu oraz stałe podnoszenie jego poziomu,
- organizacja masowych imprez rekreacyjnych oraz turystycznych,
- dbanie o rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej,
- czynny udział w życiu kulturalnym, gospodarczym i społecznym oraz podnoszenie poziomu kulturalnego i sportowego członków,
- profilaktyka działalności w zakresie kreowania zdrowego stylu życia, zapobieganie nałogom wśród dzieci i młodzieży.

➤ **Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich „RADOŚĆ”**

Cele działania Stowarzyszenia:

- zwiększenie dostępności do różnych form pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego oraz członków ich rodzin i dzieci,
- działalność na rzecz wprowadzania do życia w społeczeństwie osób, które chcą i wychodzą z uzależnienia od alkoholu, innych substancji psychoaktywnych oraz zachowań nałogowych (hazard, narkotyki itp.)

- stworzenie alternatywnego środowiska osobom pragnącym wyjść z uzależnień,
- współpraca i wzajemna pomoc członkom stowarzyszenia i całej społeczności lokalnej w dążeniu do trwałej abstynencji i zdrowienia,
- udzielanie informacji i pomocy w kwestii wyboru metod i sposobów leczenia,
- ochrona i promocja zdrowia oraz działania na rzecz osób niepełnosprawnych,
- organizowanie różnorodnych form zajęć psychoterapeutycznych i z zakresu oświaty zdrowotnej,
- działanie na rzecz porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym,
- stworzenie warunków osobom uzależnionym możliwości spędzania wolnego czasu w atmosferze trzeźwości,
- wspieranie i pomoc w organizowaniu wypoczynku dzieci, młodzieży i dorosłych,
- prowadzenie obozów terapeutycznych, szkoleń z zakresu wiedzy o uzależnieniach i współuzależnieniu, terapii i leczenia oraz innych form adaptacji dla członków stowarzyszenia, ich rodzin i całej społeczności lokalnej,
- doradztwo i pomoc organizacyjno-ekonomiczną dla członków stowarzyszenia,
- promocja i rozwijanie wolontariatu,
- działalność charytatywna oraz pomoc ofiarom katastrof i klęsk żywiołowych
- prowadzenie działalności integrującej członków stowarzyszenia poprzez aktywność kulturalną, sportową, rekreacyjną, towarzyską oraz podtrzymanie tradycji narodowych.

➤ **Stowarzyszenie „Razem dla Rozwoju”**

Stowarzyszenie ma na celu:

- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- prowadzenie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- podejmowanie działań w zakresie nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
- propagowanie krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży,
- upowszechnianie kultury i sztuki, kultury fizycznej i sportu,
- podejmowanie działań na rzecz ochrony dóbr kultury i tradycji,
- pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywaniu szans tych rodzin i osób,
- działalność wspomagająca rozwój przedsiębiorczości,
- promocja i organizacja wolontariatu,

- podejmowanie działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijanie kontaktów i współpracy między społeczeństwami.

➤ **Stowarzyszenie „Dla Przyszłości Gminy Wolanów”**

Cele działania stowarzyszenia obejmują:

- wspieranie ruchu społecznego na rzecz edukacji i wychowania młodego pokolenia,
- promowanie nowatorskich rozwiązań edukacji,
- działanie na rzecz wyrównania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich ,
- wspieranie rozwoju kulturalnego i edukacyjnego na różnych szczeblach kształcenia,
- działania propagujące rozwój intelektualny dzieci, młodzieży i dorosłych oraz osób niepełnosprawnych,
- aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców w różnych przedziałach wiekowych,
- propagowanie idei społeczeństwa informacyjnego i obywatelskiego,
- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości patriotycznej, narodowej i kulturowej,
- promowanie idei integracji europejskiej,
- wspieranie idei równouprawnienia i tolerancji,
- promowanie Gminy Wolanów i jej mieszkańców,
- upowszechnianie wiedzy o regionie,
- działanie wspierające rozwój obszarów wiejskich i turystyki,
- podejmowanie działań na rzecz zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu,
- inicjowanie i wspieranie działań na rzecz profilaktyki, ochrony i promocji zdrowia oraz rozwiązywania problemów społecznych,
- podejmowanie działań innowacyjnych.

➤ **Stowarzyszenie Seniorów w Wolanowie**

Cele działania Stowarzyszenia:

- wspieranie ludzi w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych,
- wzmacnianie poczucia przydatności społecznej, wykorzystywanie doświadczenia życiowego i umiejętności starszych osób dla dobra społecznego,
- tworzenie warunków do współuczestniczenia ludzi starszych i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym Gminy,
- rozwijanie i propagowanie inicjatyw, postaw i działań sprzyjających poszanowaniu osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych,

- wspieranie organizacyjne osób fizycznych i jednostek organizacyjnych, które podejmują takie działania,
- rozwijanie kontaktów ze środowiskiem lokalnym i tworzenie jak najróżnorodniejszych form współpracy i wspierania osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych,
- tworzenie warunków do integracji międzypokoleniowej społeczności,
- kultywowanie tradycji klubowych,
- organizacja wycieczek krajoznawczych.

➤ **Stowarzyszenie inicjatyw kulturalnych „Na ludową nutę”**

Główne cele działania to:

- podtrzymanie lokalnego folkloru i wiedzy historycznej o regionie,
- promowanie gminy Wolanów i jej mieszkańców,
- podtrzymanie tradycji narodowej,
- promowanie i propagowanie kultury poprzez organizacje wydarzeń kulturalnych oraz różnorodnych spotkań dla każdej grupy wiekowej,
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego,
- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych społeczności lokalnej,
- aktywizacja i integracja społeczności lokalnej,
- promowanie programów i przedsięwzięć gminnych wśród społeczności lokalnej,
- organizowanie wycieczek, zlotów i innych form wypoczynku i rekreacji,
- organizowanie i świadczenie pomocy charytatywnej na rzecz potrzebujących,
- współpraca z władzami samorządowymi, państwowymi, sektorem gospodarczym, środkami masowego przekazu zainteresowanymi rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

➤ **Ochotnicza Straż Pożarna w Jarosławicach, OSP w Młodocinie Większym, OSP w Mniszku, OSP w Strzałkowie**

Cele działania:

- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i stowarzyszeniami,
- branie udziału w akcjach ratowniczych prowadzonych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń,
- informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi,

- rozwijanie wśród członków OSP kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej,
- uczestniczenie i reprezentowanie OSP w organach samorządowych oraz przedstawicielskich,
- wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej.

6. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy

6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Wolanów na podstawie danych instytucji

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy finansowej w latach 2012-2014 okazały się: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa w tym wielodzietność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Tabela 12. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS w Wolanowie.

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		
	2012	2013	2014
Ubóstwo	238	255	243
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	0	1	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	92	92	93
W tym: Wielodzietność	92	90	91
Bezrobocie	190	193	185
Niepełnosprawność	91	105	95
Długotrwała lub ciężka choroba	120	122	116
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	78	75	74
Przemoc w rodzinie	26	26	29
Alkoholizm	15	16	15

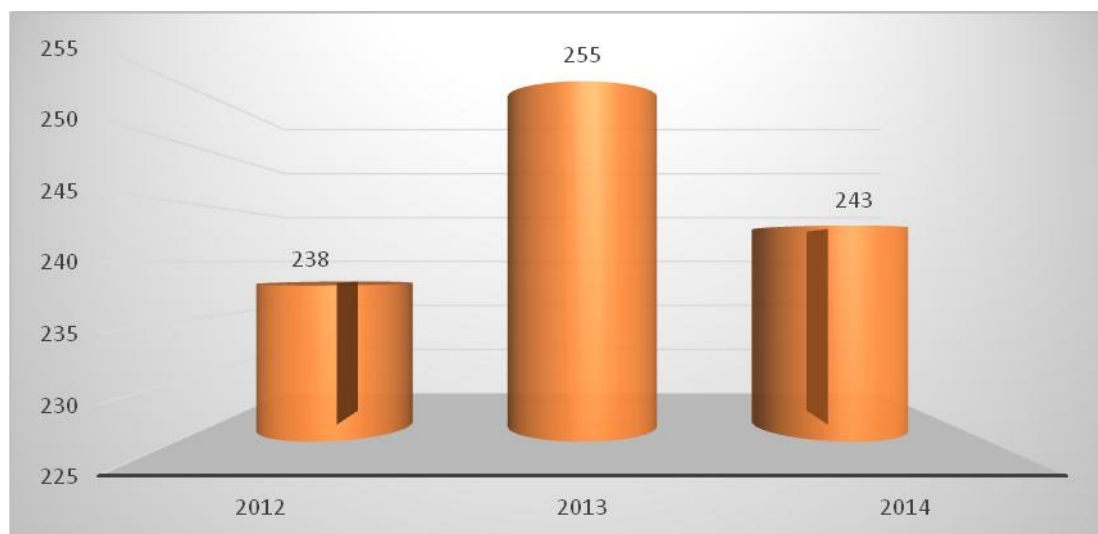
Narkomania	0	0	0
Trudności adaptacyjne po opuszczeniu zakładu karnego	0	0	1
Zdarzenie losowe	0	0	0
Sytuacja kryzysowa	26	26	0

Ubóstwo

Głównym powodem trudnej sytuacji mieszkańców Gminy Wolanów korzystających z pomocy społecznej jest ubóstwo. Ubóstwo jest określane jako stan uwarunkowany najczęściej niewystarczającą wysokością dochodów. Brak dochodów uniemożliwia zaspokajanie potrzeb, a przy utrzymującym się długim okresie występowania niedostatku, stanowi zagrożenie wykluczenia społecznego. Utrzymujący się stan ubóstwa powoduje niemożność zaspokajania potrzeb biologicznych we własnym zakresie oraz deficyty uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego. Problem ubóstwa wiąże się z innymi czynnikami takimi, jak bezrobocie, choroby, dysfunkcyjność rodzin, alkoholizm. Na ubóstwo patrzy się też jako na problem niedożywienia, braku wykształcenia i złą jakość usług medycznych.

W latach 2012-2014 najwięcej rodzin w Gminie Wolanów uzyskało świadczenia z powodu ubóstwa. Jak ilustruje poniższy wykres, na przestrzeni trzech lat liczba beneficjentów wahała się. Liczba świadczeniobiorców w 2014 r. z tego tytułu zmniejszyła się o 5% w stosunku do roku poprzedniego.

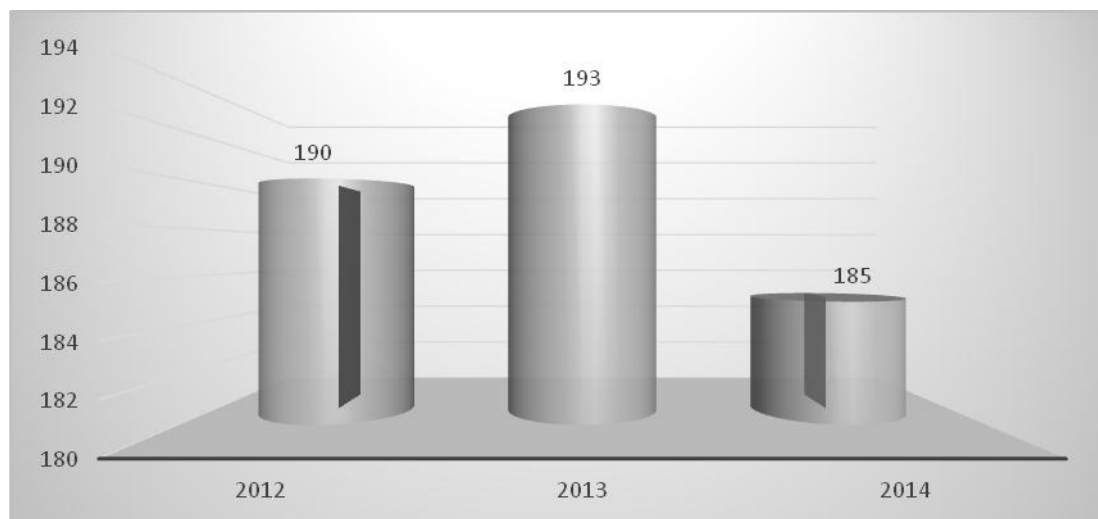
Wykres 9. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Bezrobocie

Drugim poważnym problemem społecznym Gminy jest bezrobocie. Liczba świadczeniobiorców w 2014 r. z tego tytułu zmniejszyła się o 4% w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Zauważalny jest również spadek osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP. Liczba osób bezrobotnych z terenu Gminy Wolanów zarejestrowanych w PUP w Radomiu w 2014 roku zmniejszyła się o 8% w stosunku do roku poprzedniego.

Tabela 13. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Wolanów w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Radomiu.

Dane	2012	2013	2014
Liczba bezrobotnych ogółem	931	945	870
Bezrobotne kobiety	450	450	431
Bezrobotni mężczyźni	481	495	439

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 15,7%. Udział procentowy bezrobotnych kobiet w 2014 roku wynosił 16,6% i przewyższał wskaźnik określający bezrobotnych mężczyzn 14,9%.

Dane dotyczące stopy bezrobocia na tle powiatu, województwa i kraju przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 14. Stopa bezrobocia w Powiecie Radomskim, Województwie Mazowieckim oraz Kraju w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Radomiu.

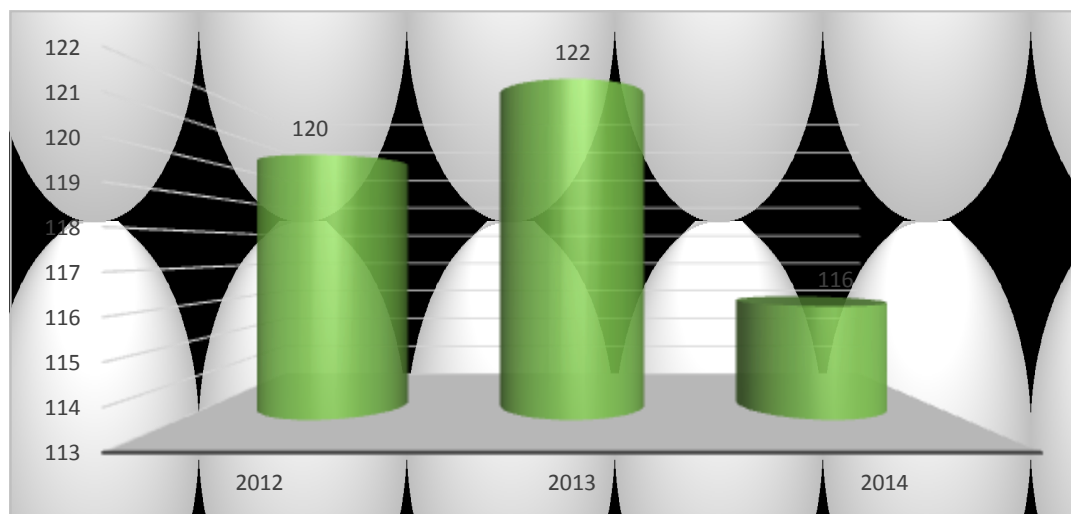
	2012	2013	2014
Powiat Radomski	30,7%	30,1%	27,5%
Województwo Mazowieckie	10,8%	11,0%	9,8%
Polska	13,4%	13,4%	11,5%

Jak wskazują dane poziom bezrobocia w Powiecie Radomskim, jest ponad dwukrotnie wyższy niż średnia krajowa.

Długotrwała lub ciężka choroba

Następnymi pod względem liczby rodzin pobierających świadczenia są problemy wynikające z długotrwałej lub ciężkiej choroby. W 2014 roku liczba rodzin pobierających świadczenia z tego powodu zmniejszyła się o 5% w stosunku do roku 2013.

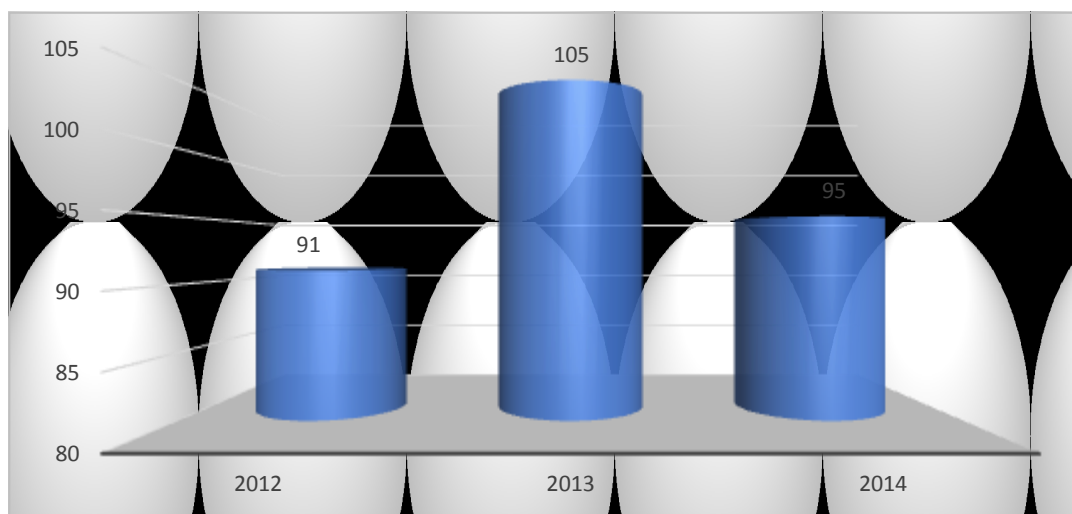
Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Niepełnosprawność

Kolejnym co do liczebności beneficjentów problemem społecznym Gminy jest niepełnosprawność. W latach 2012-2014 liczba świadczeniobiorców z tego tytułu wahała się, w 2014 roku zmalała o 9% w stosunku do roku 2013.

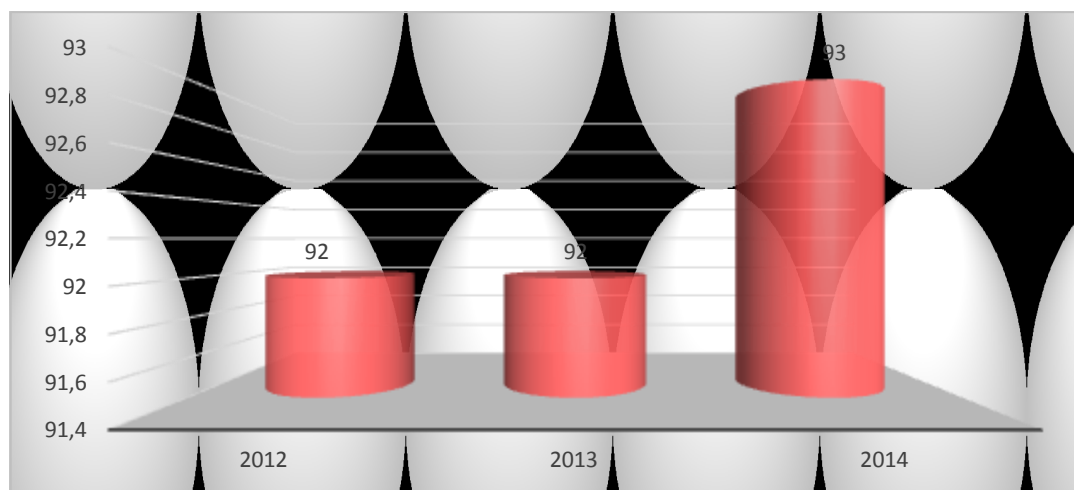
Wykres 12. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Liczba osób otrzymujących wsparcie z tytułu ochrony macierzyństwa w latach 2012-2014 utrzymywała się na niemalże stałym poziomie. Należy podkreślić, że osobą, która powinna pomóc zwalczać zaistniałą sytuację jest pracownik socjalny. Jego rolą powinno być uświadamianie kobiet o ich prawach, zachęcanie ich do walczenia z nieuczciwymi pracodawcami oraz informowanie odpowiednich instytucji o łamaniu prawa.

Wykres 13. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Następnymi ważnymi pod względem liczby rodzin pobierających świadczenia są problemy wynikające z ich bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych

i prowadzenia gospodarstwa domowego. Ilość rodzin objętych pomocą z tego tytułu w latach 2012-2014 zmniejszyła się.

Wykres 14. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

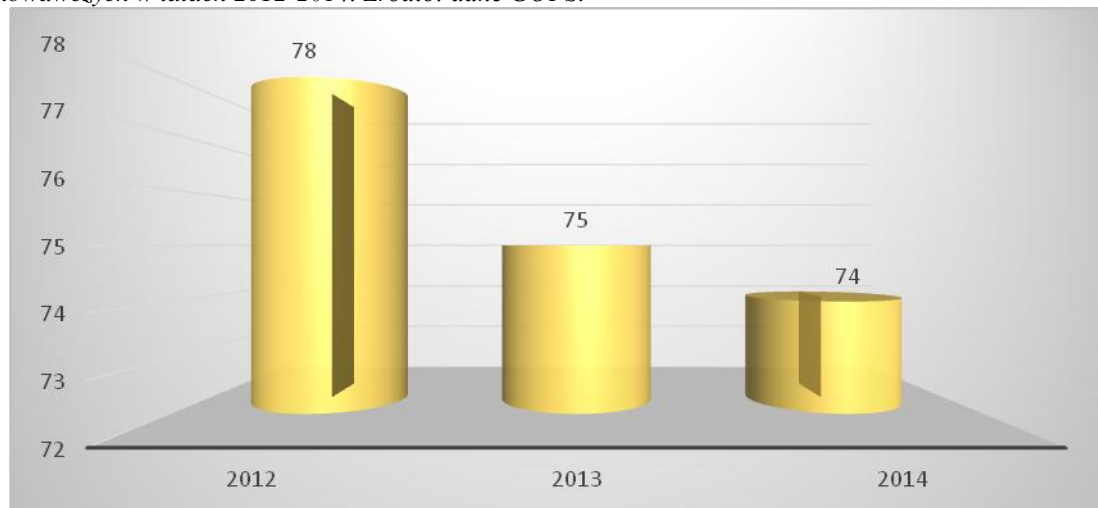

Tabela 15. Typy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

Rodzaj rodziny	Liczba rodzin		
	2012	2013	2014
Rodziny z dziećmi	171	179	172
Rodziny niepełne	59	52	48
Rodziny emerytów i rencistów	30	24	26

Biorąc pod uwagę typy rodzin, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012-2014, należy stwierdzić, że największym świadczeniobiorcą były rodziny z dziećmi (łącznie 522 rodziny). W 2014 r. również ta kategoria stanowi największy udział w rodzaju rodzin korzystających ze świadczeń (172 rodziny). W latach 2012-2014 odnotowano spadek liczby rodzin niepełnych i rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą.

Dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej zapewnia się pieczę zastępczą, którą organizuje powiat. Rodzinną formą pieczy jest rodzina zastępcza, natomiast instytucjonalną są placówki opiekuńczo – wychowawcze.

Tabela 16. Dane dotyczące liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Źródło: dane GOPS.

	2012	2013	2014
Liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej	3	1	0
Liczba dzieci zgłoszonych do adopcji	0	0	0
Liczba dzieci adoptowanych	0	0	0

Jak wskazują dane zmniejsza się liczba dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, co jest zjawiskiem korzystnym.

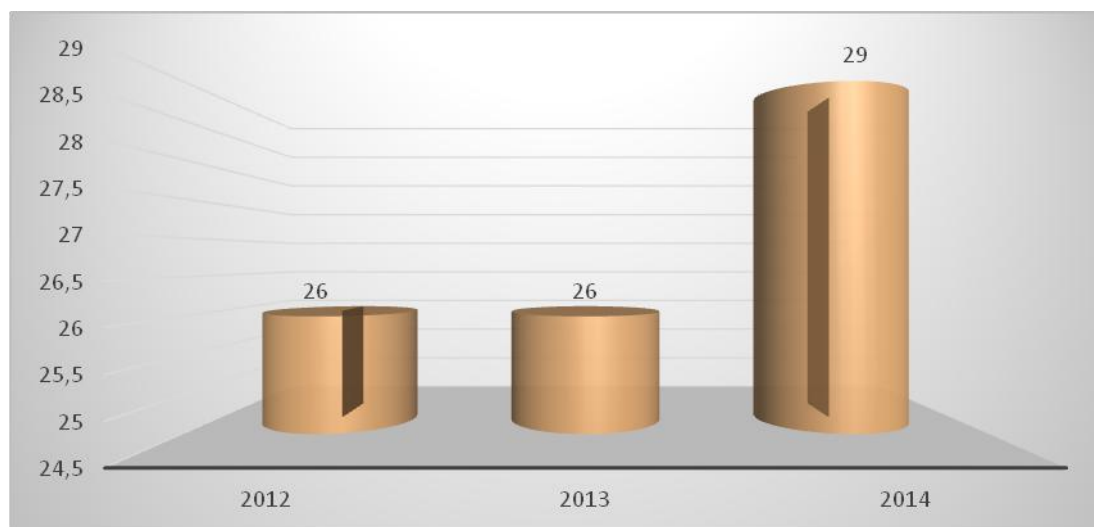
Tabela 17. Dane dotyczące liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Źródło: dane GOPS.

	2012	2013	2014
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	6	2	1
Liczba dzieci zgłoszonych do adopcji	4	0	0
Liczba dzieci adoptowanych	0	0	0

Przemoc w rodzinie

Kolejnym powodem udzielania pomocy rodzinom w Gminie Wolanów są problemy rodzin, w których występuje przemoc domowa.

Wykres 15. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu przemocy domowej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.

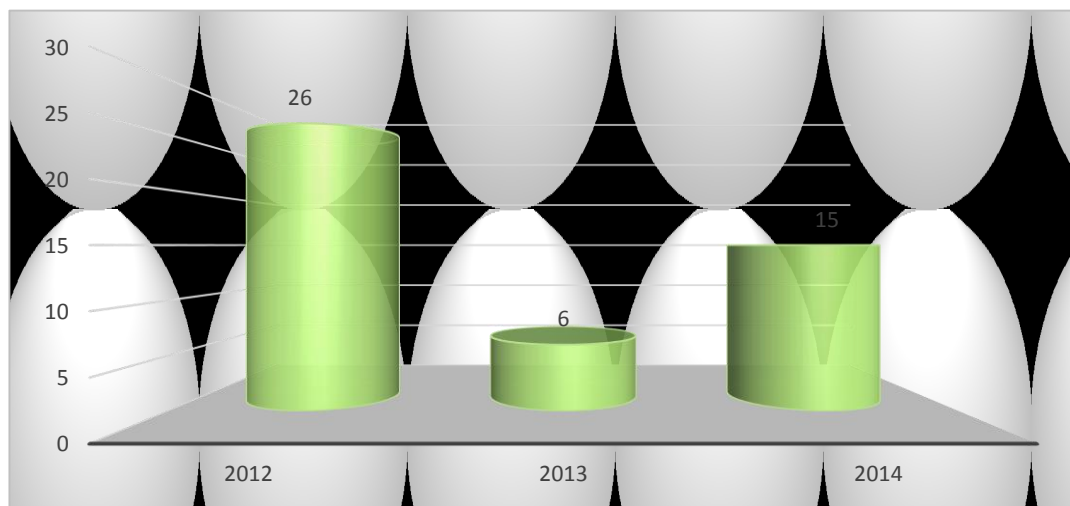

Liczba rodzin, którym w 2014 r. udzielono pomocy z tego tytułu wzrosła o 12% w stosunku do roku 2012.

W latach 2012 – 2014 liczba sporządzanych „Niebieskich Kart” dla mieszkańców dotkniętych przemocą domową z terenu Gminy Wolanów była zmienna. W roku 2013 zmalała o 330%, w stosunku do roku 2012, a następnie w roku 2014 znowu wzrosła o 150%.

- w 2012 roku – 26, w 2013 roku – 6, w 2014 roku – 15.

Wykres 16. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart” w latach 2012-2014. Dane GOPS.

Ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety. Natomiast sprawcami przemocy są głównie mężczyźni, będący wielokrotnie pod wpływem alkoholu. Często w rodzinach dotkniętych przemocą domową dodatkowo występuje problem alkoholizmu, rodziny te nierzadko dotknięte są ubóstwem, bezrobociem oraz innymi dysfunkcjami.

6.2 Problemy i oczekiwania społeczne na podstawie ankiety

Ankiety ewaluacyjne stanowią nieodłączny element diagnozy problemów społecznych, pojawiających się na terenie gminy. W badaniu kwestionariuszowym udział wzięło łącznie 82 osoby (68 kobiet, 11 mężczyzn, w przypadku 3 ankiet odnotowano brak danych na temat płci). Osoby badane reprezentowały następujące kategorie:

Wykształcenie:

- podstawowe - 0
- zawodowe - 6
- średnie - 5
- policealne - 4
- wyższe - 65

- brak danych - 2

Kategorie wiekowe:

- 13-16 lat - 0
- 17-25 lat - 5

- 26-59 lat - 73
- 60 i więcej - 3
- brak danych - 1

Zawód:

- uczeń - 0
- rolnik - 0
- przedsiębiorca - 36
- pracownik umysłowy - 29
- pracownik fizyczny - 6
- emeryt/rencista - 1
- bezrobotny - 2
- inny (jaki?) - 5 (nauczyciel)
- brak danych - 3

Oprócz przedstawionych danych metryczkowych, respondenci zostali poproszeni w pierwszej części ankiety o wypełnienie poniższej tabeli określając stopień zadowolenia z podanych warunków życia w Gminie. Należało zaznaczyć jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4, przy czym 0 – bardzo niezadowolony/a; 1 – niezadowolony/a; 2 – niezdecydowany/a; 3 – zadowolony/a; 4 – bardzo zadowolony/a).

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony/a z następujących warunków życia w Gminie*	Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1. Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	0	7	31	32	10
2. Dostęp do Internetu	3	7	22	32	15
3. Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	5	10	10	45	10
4. Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	7	22	34	15
5. Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	2	9	19	41	8
6. Dostępność doradztwa psychologiczno – prawnego	7	13	23	27	7
7. Poziom opieki społecznej	1	7	20	31	17

8. Poziom opieki zdrowotnej	3	12	25	31	7
9. Bezpieczeństwo publiczne	3	10	24	32	6
10. Warunki mieszkaniowe	0	1	18	48	10
11. Miejsca rekreacji (np. parki, skwer, place zabaw)	2	8	22	37	10
12. Jakość szkół	0	3	5	46	25
13. Dostępność przedszkoli	2	17	27	26	5
14. Żywotność lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	3	11	32	26	6
15. Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	4	18	36	19	1
16. Dostępność handlu i usług	0	1	12	46	18
17. Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	1	12	33	31	3

* Nie wszyscy badani odpowiedzieli na wszystkie pytania

Najbardziej pozytywnie (odpowiadając „Zadowolony/a” lub „Bardzo zadowolony/a”) ocenili respondenci następujące aspekty życia w Gminie Wolanów:

- Jakość szkół (90%);
- Dostępność handlu i usług (83%);
- Warunku mieszkaniowe (75%);
- Dostęp do informacji na temat wydarzeń w gminie (69%);
- Poziom opieki społecznej (63%);
- Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy (63%).

Najmniej usatysfakcjonowani ankietowani okazali się w stosunku do następujących obszarów funkcjonowania gminy (odpowiedź „Niezadowolony/a” lub „Bardzo niezadowolony/a”):

- Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców (28%);
- Dostępność doradztwa psychologiczno – prawnego (26%);
- Dostępność przedszkoli (25%).

Drugą integralną częścią ankiety były pytania odnoszące się do problemów społecznych poszczególnych grup i obszarów, tj. dzieci i młodzieży, rodzin, osób starszych,

obszar opieki zdrowotnej, edukacji, sportu i kultury. Poniżej przedstawiono i scharakteryzowano szczegółowo odpowiedzi na sześć pytań:

1. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Brak pozytywnych wzorców i autorytetów 33
- b) Przemoc ze strony rodziców 3
- c) Alkohol i papierosy 42
- d) Narkotyki 4
- e) Chuligaństwo 22
- f) Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu 19
- g) Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego 32
- h) Inne (jakie?): nieudolność wychowawcza rodziców, brak wsparcia ze strony rodziców, brak motywacji do nauki i angażowania się w różne formy aktywności

2. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Nieporadność życiowa 29
- b) Ubóstwo 10
- c) Bezrobocie 37
- d) Alkoholizm 25
- e) Bezradność opiekuńczo-wychowawcza 25
- f) Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego 2
- g) Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami 13
- h) Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych 11
- i) Inne (jakie?): izolacja sąsiedzka, niedostateczne wsparcie ze strony władz lokalnych

3. Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Izolacja społeczna (samotność) 59
- b) Izolacja rodzinna (odrzućenie) 19
- c) Niepełnosprawność 17
- d) Niezdolność do samoobsługi 23
- e) Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu 29

f) Inne (jakie?) ... brak chęci i ochoty osób starszych do aktywnego korzystania z życia, bardzo słabe zaangażowanie oraz wyrafinowanie

4. Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Długi okres oczekiwania na usługi medyczne 40
- b) Mała liczba lekarzy specjalistów 73
- c) Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych 17
- d) Inne (jakie?): brak bezpłatnej rehabilitacji, brak dobrej podstawowej opieki lekarskiej, brak lekarzy rodzinnych lub lekarzy pierwszego kontaktu, brak młodych lekarzy, ciągle, zbyt częste zmiany w obsadzie kadrowej, brak pełnej obsługi stomatologicznej, nieuprzejmość lekarki, mało skuteczni lekarze

5. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Brak placówek wychowywania przedszkolnego 43
- b) Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki 27
- c) Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne 35
- d) Brak stołówek szkolnych 23
- e) Inne (jakie?): brak świetlicy, brak osobnej świetlicy dla szkoły podstawowej, zacieśnienie współpracy szkoła – dom – rodzic, brak dodatkowych zajęć w godzinach popołudniowych z uwagi na dowóz uczniów oraz brak finansów dla osób prowadzących zajęcia, niedostateczna ilość placówek wychowania przedszkolnego, brak placówek nauczania specjalnego dla dzieci niepełnosprawnych

6. Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy ?

- a) Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową 28
- b) Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury 27
- c) Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu 26
- d) Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży 30
- e) Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych 29

f) Inne (jakie?): nie wykorzystanie istniejących świetlic, brak publikacji dotyczącej gminy, foldery, opracowanie zwarte

Za najważniejsze problemy społeczne dotyczące Gminę Wolanów mieszkańcy uznali:

1) wśród dzieci i młodzieży:

- Alkohol i papierosy - 27%;
- Brak pozytywnych wzorców i autorytetów - 21%;

2) wśród rodzin:

- Bezrobocie - 24%;
- Nieporadność życiowa - 19%;

3) wśród osób starszych:

- Izolacja społeczna (samotność) - 40%
- Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu - 19%;

4) w obszarze opieki zdrowotnej:

- Mała liczba lekarzy specjalistów - 53%;
- Długi okres oczekiwania na usługi medyczne - 29%;

5) w obszarze edukacji:

- Brak placówek wychowywania przedszkolnego - 32%;
- Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne - 26%;

6) w obszarze sportu i kultury:

- Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży - 21%;
- Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych - 21%;
- Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową - 20%.

Kolejną częścią ankiety były wymienione poniżej zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy. Ankietowani zostali poproszeni o ocenę używając skali od 1 do 10, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej cyfry ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zdaniem. Po uśrednieniu wyników, oceny respondentów przedstawiają się następująco:

1.	Utworzenie punktu informacyjnego w Gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy.	6,95
2.	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych.	6,23

3.	Dzienny Dom Pomocy Społecznej.	6,49
4.	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach.	6,96
5.	Mieszkania chronione, lokale socjalne.	5,78
6.	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych.	7,98
7.	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej.	5,72
8.	Założenie grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych.	6,65
9.	Założenie grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	7,59
10.	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy.	4,53
11.	Założenie wolontariatu.	6,13
12.	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci.	7,42
13.	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog).	9,38
14.	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych.	8,41
15.	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin.	8,08
16.	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach.	8,60
17.	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli.	6,31
18.	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy.	6,29
19.	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych.	5,89
20.	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci.	7,49

Powyższa tabela ilustruje, jak wysoki priorytet przyznali ankietowani konkretnym zadaniom, mającym na celu rozwiązanie różnych problemów społecznych (skala od 1 do 10, ocena średnia grupy). Najwyższe oceny uzyskały:

- 1) Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog) - 9,38;
- 2) Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach - 8,60;

- 3) Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych - 8,41.

Za zadania o najniższym priorytecie zostały uznane:

- 1) Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy - 4,53;
- 2) Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej - 5,72;
- 3) Mieszkania chronione, lokale socjalne – 5,78.

6.3 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne gminy, - szlaki i ścieżki rowerowe, - walory przyrodnicze (lasy, rzeka, czyste powietrze, ładne i atrakcyjne okolice i tereny), - dobra infrastruktura (wodociągi, drogi, telefony, Internet /cyfryzacja gminy, - duży potencjał ludzki wykształcona i doświadczona kadra: oświaty, kultury, Urzędu Gminy, służby zdrowia, - dobrze wyposażone i rozwinięte placówki oświatowe (szkoły), - silne organizacje społeczne tj. OSP, stowarzyszenia, - organizowanie festynów, - prężnie działający Gminne Centrum Kultury, Biblioteka, (organizowanie imprez kulturalnych , wystawy itp.) - pielęgnowanie i podtrzymywanie tradycji i dziedzictwa regionalnego, - aktywna działalność klubów sportowych w szkołach, - bezpłatny dostęp do infrastruktury sportowej (stadion, boiska ,siłownia, itp.) - dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej i innych instytucji działających na rzecz wspierania rodzin dotkniętych przemocą, - dobrze przygotowana kadra pomocy społecznej, samorządu Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych i Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - mała aktywność społeczna, słabe więzi społeczne, - duża migracja ludzi młodych, - mała liczba organizacji pozarządowych, - brak grup wsparcia dla osób/rodzin dysfunkcyjnych, - brak animatorów, pasjonatów jako liderów działań lokalnych, - brak wypracowanych wspólnych działań profilaktycznych, - łatwy dostęp do środków uzależniających (alkohol, narkotyki inne używki), - niewystarczająca liczba przedszkoli, - ograniczona ilość miejsc w przedszkolu, - słaba baza hotelowo- gastronomiczna, - brak miejsc pracy, - duże bezrobocie, - niewystarczający dostęp do specjalistów, - brak infrastruktury socjalnej: mieszkań socjalnych, chronionych, - bariery architektoniczne, - ograniczone działania prozdrowotne.

<ul style="list-style-type: none"> - dobra, właściwa i szeroka diagnoza środowiska przez pracowników socjalnych, - bezpośredni kontakt pracownika socjalnego z klientem, umożliwiający identyfikację potrzeb i adekwatny dobór wsparcia, - dobre współpraca i relacje między władzami gminy, - dobrze rozwinięta służba zdrowia, - na terenie gminy znajduje się ośrodek zdrowia, - bezpłatne porady prawne i psychologiczne. 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój turystyki, agroturystyki, - rozwój ekonomii społecznej, - rozwój społeczeństwa obywatelskiego, - wymiana doświadczeń i czerpanie wzorców, wsparcie szkoleniowe, - tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych, - wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych, - rozwój społecznych grup wsparcia, - polityka prorodzinna, - standardy zabezpieczenia społecznego wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej, - programy przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, - zapotrzebowanie na zdrową żywność, - rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich, drobnej wytwórczości i usług dla rolnictwa, - edukacja społeczeństwa w kierunku kształtowania postaw w zakresie zdrowego stylu życia, - propagowanie profesjonalnych programów profilaktycznych, - rozwój stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, - rozwój szkolnictwa, - likwidacja barier architektonicznych, - stałe szkolenie zawodowe kadry pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilność prawa, brak jasnych uregulowań prawnych w zakresie rozdziału zadań i środków państwo – Gminy, - obciążanie samorządów zadaniami bez odpowiedniego zabezpieczenia finansowego, - ubożenie społeczeństwa, - bezrobocie, - niedostosowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy, - wzrost patologii spowodowany brakiem pracy, - emigracja zarobkowa, migracje ludzi młodych za pracę, - osłabienie więzi społecznych i rodzinnych, - występowanie zagrożeń w funkcjonowaniu rodziny, - wzrastająca liczba różnego rodzaju uzależnień, - bierne postawy społeczeństwa wobec jakichkolwiek działań i inicjatyw społecznych, - mała aktywność organizacji mogących się zaangażować w usuwanie problemów społecznych, - niestabilna polityka społeczna, - rozbicie więzi rodzinnych, społecznych, - rozwój patologii/uzależnień, - powiększenie się obszaru dysfunkcji rodzinnych, - wzrost agresywnych zachowań dzieci i młodzieży, - wzrost liczby uzależnionych od alkoholu w tym kobiet, - bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów, - brak zabezpieczenia społecznego na wypadek

	choroby, starości, - wyuczona bezradność, roszczeniowość postaw, - pogłębiające się ubożenie rodzin ubogich, - starzenie się społeczeństwa i stopniowe wyludnienie, - izolacja społeczna, - bierność społeczna, - negatywne nastawienie społeczne do osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, - częste występowanie chorób psychicznych.
--	---

7. Planowanie działań

7.1 Misja i wizja Gminy Wolanów

Misja

Dbanie o wysoką jakość warunków życia i wszechstronne możliwości rozwoju mieszkańców Gminy Wolanów oraz wspieranie tworzenia aktywnego lokalnego ośrodka społecznego i kulturalnego.

Wizja rozwoju społecznego Gminy Wolanów:

Stworzenie mechanizmów sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości, powstanie nowych miejsc pracy oraz wzrost dobrobytu. Stworzenie dogodnych warunków do osiedlania i inwestowania poprzez sprawną obsługę w załatwieniu formalności, zagospodarowanie przestrzenne, zminimalizowanie biurokracji, rozwój agroturystyki, a także wzrost świadomości mieszkańców (szkolenia, dobre przykłady).

Kluczowym zadaniem władz Gminy Wolanów jest stworzenie mieszkańcom możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia, pobudzanie aktywności społecznej oraz ochrona i wsparcie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wizja rozwoju Gminy zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu: sportu, rekreacji, turystyki, edukacji, kultury, opieki zdrowotnej, społecznej, bezpieczeństwa publicznego, a także integracji społeczności lokalnej.

7.2 Cele strategiczne, operacyjne i zadania

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Gminy Wolanów połączona z badaniami ankietowymi, pozwoliła wyodrębnić następujące cele strategiczne:

- **Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i uzależnieniom oraz zapobieganie ich skutkom**
- **Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży**
- **Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym**
- **Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego**

Następnie w ramach poszczególnych celów strategicznych wyodrębniono cele operacyjne i kierunki działań.

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań	Wykonawcy	Budżet
Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i uzależnieniom oraz zapobieganie ich skutkom	Wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych	PUP	Środki własne i zewnętrzne
		Usługi poradnictwa zawodowego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe i inne	PUP	Środki własne i zewnętrzne
		Usługi poradnictwa psychologicznego spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne	PUP	Środki własne i zewnętrzne
	Pobudzanie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących	PUP, UG, GOPS, Lokalni Przedsiębiorcy	Środki własne i zewnętrzne
		Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej	UG, GOPS,	Środki własne i zewnętrzne

	rynku pracy		Lokalni Przedsiębiorcy	
	Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie	GOPS, UG, Placówki oświatowe	Środki własne i zewnętrzne
		Pomoc finansowa	GOPS, UG	Środki własne i zewnętrzne
		Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	GOPS, UG, Placówki oświatowe	Środki własne i zewnętrzne
	Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe	GOPS, UG, GKRPA	Środki własne i zewnętrzne
		Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	UG, GOPS, Placówki oświatowe, GKRPA, PCPR, sądy, policja	Środki własne i zewnętrzne
Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Wzrost kompetencji rodzicielskich	Warsztaty kompetencji rodzicielskich	GOPS, UG, Placówki oświatowe	Środki własne i zewnętrzne
		Wsparcie asystenta rodziny	GOPS, UG	Środki własne i zewnętrzne
	Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów	Placówki oświatowe, UG	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	Placówki oświatowe, UG	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	Placówki oświatowe, UG	Środki własne i zewnętrzne
		Udział dzieci i młodzieży w rozgrywkach piłki nożnej	Placówki oświatowe, UG, kluby sportowe	Środki własne i zewnętrzne
	Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez	Organizacja zawodów sportowych o „Puchar Wójta Gminy”	Placówki oświatowe, UG, kluby sportowe	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie treningów	Placówki	Środki własne

	uprawnianie sportu i rekreację	dla członków klubów sportowych	oświatowe, UG	i zewnętrzne
		Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych	Placówki oświatowe, UG, GCK	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy	Placówki oświatowe, UG, GCK	Środki własne i zewnętrzne
	Wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Diagnoza potrzeb uczniów	Placówki oświatowe	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie zajęć specjalistycznych, w tym dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych	Placówki oświatowe	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania	Placówki oświatowe	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą	Placówki oświatowe, GKRPA, GOPS, UG	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja pomocy materialnej i emocjonalnej w trudnej sytuacji życiowej	Placówki oświatowe, GKRPA, GOPS, UG	Środki własne i zewnętrzne
	Kształtowanie właściwych postaw społecznych	Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych	Placówki oświatowe, GKRPA, GOPS, UG	Środki własne i zewnętrzne
		Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich	Placówki oświatowe, GKRPA, GOPS, UG, Policja	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja kampanii społecznych	Placówki oświatowe, GKRPA, GOPS, UG, policja	Środki własne i zewnętrzne
		Budowanie pozytywnego	Placówki	Środki własne

		systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów	oświatowe, GKRPA, GOPS, UG	i zewnętrzne
	Promocja kultury	Organizacja konkursów dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży i dorosłych	Placówki oświatowe, GKRPA, UG, GCK, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja spotkań autorskich i wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw	Placówki oświatowe, GKRPA, UG, GCK, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Organizowanie spektakli, przedstawień teatralnych dla społeczności	Placówki oświatowe, GKRPA, UG, GCK, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne, plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne)	Placówki oświatowe, GKRPA, UG, GCK, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja konkursów o tematyce regionalnej	Placówki oświatowe, GCK, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Prezentacja twórców ludowych	Placówki oświatowe, GCK, GBP	Środki własne i zewnętrzne
	Poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych patologią	Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad	GOPS, placówki oświatowe, UG, GKRPA, ZI, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia,	GOPS, placówki oświatowe, UG, GKRPA,	Środki własne i zewnętrzne

		dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)		
		Tworzenie klubu AA, ALANON, grup wsparcia, grup terapeutycznych	GKRPA, UG	Środki własne i zewnętrzne
	Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych	UG, Placówki oświatowe, GBP	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych	GOPS, UG, Placówki oświatowe, GCK, GKRPA	Środki własne i zewnętrzne
	Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia	GKRPA, UG, PZOZ	Środki własne i zewnętrzne
		Udział w programach: „Szlanka mleka” i „Owoce w szkole”	Placówki oświatowe	Środki własne i zewnętrzne
		Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli	GKRPA, Placówki oświatowe, UG, GOPS, Policja, ZI	Środki własne i zewnętrzne
	Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym	Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych		
		Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	Placówki Oświatowe, GCK, UG, GOPS, GBP, GKRPA	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej	Placówki Oświatowe, GCK, UG, GOPS, GBP,	Środki własne i zewnętrzne

			GKRPA	
		Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów	Placówki Oświatowe, GCK, UG, GBP, GKRPA	Środki własne i zewnętrzne
		Udział w ogólnopolskich akcjach charytatywnych	Placówki Oświatowe, GCK, UG, GOPS, GBP, GKRPA	Środki własne i zewnętrzne
		Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób	Placówki Oświatowe, GCK, UG, GOPS, GBP, GKRPA	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych	Placówki Oświatowe, GCK, UG, GBP, GKRPA	Środki własne i zewnętrzne
		Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej	UG, GCK, placówki oświatowe, GBP	Środki własne i zewnętrzne
	Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna	GOPS, UG, PZOZ	Środki własne i zewnętrzne
		Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń	GOPS, UG	Budżet państwa

		pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych		
		Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	GOPS, UG	Środki własne i zewnętrzne
		Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	GOPS, UG, PZOZ, PCPR	Środki własne i zewnętrzne
		Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym	UG	Środki własne i zewnętrzne
		Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	UG, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
		Organizacja pomocy sąsiedzkiej	UG, GOPS	Środki własne i zewnętrzne
Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego	Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Organizacja kampanii „1%”, innych zbiórek publicznych	Caritas, Stowarzyszenia i Fundacje	Środki własne i zewnętrzne
		Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych,	UG	Środki własne i zewnętrzne

7.3 Harmonogram wdrażania strategii

Cele operacyjne	Kierunki działań	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych										

	Usługi poradnictwa zawodowego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe i inne									
	Usługi poradnictwa psychologicznego spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne									
Pobudzanie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów rynku pracy	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących									
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej									
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie									
	Pomoc finansowa									
	Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.									
Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe									
	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych									
Wzrost kompetencji rodzicielskich	Warsztaty kompetencji rodzicielskich									
	Wsparcie asystenta rodziny									
Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów									
	Organizacja zajęć wyrównawczych z									

	poszczególnych przedmiotów									
	Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych									
	Udział dzieci i młodzieży w rozgrywkach piłki nożnej									
Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez uprawianie sportu i rekreację	Organizacja zawodów sportowych o „Puchar Wójta Gminy”									
	Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych									
	Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych									
	Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy									
Wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Diagnoza potrzeb uczniów									
	Prowadzenie zajęć specjalistycznych, w tym dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych									
	Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania									
	Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą									
	Organizacja pomocy									

[illegible]

	Organizacja konkursów o tematyce regionalnej									
	Prezentacja twórców ludowych									
Poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych patologią	Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad									
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)									
	Tworzenie klubu AA, AL-ANON, grup wsparcia, grup terapeutycznych									
Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych									
	Organizacja konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych									
Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i									

	akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia									
	Udział w programach: „Szlanka mleka” i „Owoce w szkole”									
	Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli									
Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka									
	Organizacja działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej									
	Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów									
	Udział w ogólnopolskich akcjach charytatywnych									
	Prowadzenie działań									

	edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób									
	Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych									
	Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej									
Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym starszym, przewlekle chorym	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna									
	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych									
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i									

	samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy										
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków										
	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym										
	Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych										
	Organizacja pomocy sąsiedzkiej										
Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Organizacja kampanii „1%”, innych zbiórek publicznych										
	Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych										

7.4 Ramy finansowe strategii

Każdy podmiot z terenu Gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji. Nie stanowią one jedynie części składowej budżetu Gminy, ale także dotacje ze źródeł zewnętrznych, pozyskiwanych samodzielnie przez realizatorów. Źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w niniejszej Strategii będą:

- budżet Gminy Wolanów,
- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,

- Fundusz Pracy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- inne środki.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Wolanów przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków na politykę społeczną, wydatków na politykę edukacyjną, kulturalną i wsparcie działalności organizacji pozarządowych w latach 2012-2014 opracowaną na podstawie wydatków oraz oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2013 i 2014 przy uwzględnieniu ryzyka finansowego - zmiana przepisów, wzrost wydatków, inflacja.

Dla przygotowania niniejszej projekcji, w modułach przyjęto założenia wynikające z prognoz: demograficznej, wydatków na pomoc społeczną, zmiany przepisów w zakresie pomocy społecznej oraz realizacji inwestycji w zakresie polityki społecznej w gminie.

Model dotyczący polityki społecznej zawiera następujące moduły, w których szacowana jest wielkość :

- 851 Ochrona Zdrowia (85153-Przeciwdziałanie narkomanii; 85154-Przeciwdziałanie alkoholizmowi)
- 852 Pomoc społeczna
- 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

W prognozie dotyczącej polityki społecznej na lata 2016-2017 zastosowano średnią wzrostu 7,5 % wyliczoną na podstawie średnich wydatków na politykę społeczną w latach 2012-2014, przy uwzględnieniu przewidywanej kwoty wydatków na wypłatę wyrównania świadczeń pielęgnacyjnych oraz podwyższenia kwoty świadczenia na niepełnosprawne dziecko w związku z nowelizacją ustawy o świadczeniach rodzinnych. Na następne lata przyjęto wskaźnik 2,5% wzrostu w skali roku wydatków na pomoc społeczną przewidywanego na podstawie danych własnych OPS w Wolanowie i Banku Danych Lokalnych GUS. W prognozie dotyczącej wydatków w zakresie edukacji, kultury i wsparcia działalności organizacji pozarządowych na lata 2016-2024 przyjęto wskaźnik 2,5% wzrostu w skali roku wydatków na politykę edukacyjną, kulturalną i wsparcie działalności organizacji pozarządowych przewidywany na podstawie danych własnych Gminy w Wolanowie i Banku Danych Lokalnych GUS.

Lp.	rok	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki społecznej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki edukacyjnej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki kulturalnej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie wsparcia organizacji pozarządowych
1	2016	5.130.107	12.613.521	777.700	120.000
2	2017	5.630.708	13.527.733	684.472	91.904
3	2018	5.771.475	13.865.926	701.584	94.201
4	2019	5.915.762	14.212.574	719.123	96.556
5	2020	6.063.656	14.567.889	737.102	98.970
6	2021	6.215.248	14.932.086	755.529	101.444
7	2022	6.370.629	15.305.388	774.417	103.980
8	2023	6.529.895	15.688.023	793.778	106.580
9	2024	6.693.142	16.080.223	813.622	109.244
10	2025	6.860.470	16.482.229	833.963	111.976

7.5 Programy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów na lata 2016–2025 będzie realizowana w obszarze pomocy społecznej w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Wolanów,
- Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

1. System monitorowania strategii.

Monitoringiem i ewaluacją objęte będą postępy w realizacji Strategii na dwóch poziomach: poszczególnych zadań i projektów oraz celów operacyjnych i strategicznych. Zarządzanie realizacją strategii należy do GOPS w Wolanowie.

Monitoring prowadzony będzie przez zespół oceniający Strategię w oparciu o:

- monitoring wskaźnikowy – w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć
- monitoring społeczny – na podstawie wyników badania opinii, w szczególności poprzez konsultacje społeczne.

Poziom osiągnięcia każdego celu operacyjnego, poszczególnych zadań i projektów będzie mierzony raz na trzy lata poczynając od 2018 roku.

Zespół oceniający zostanie powołany zarządzeniem wójta gminy Wolanów, a w jego skład wejdą min. przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współpracujących w jej realizacji.

Istotny element systemu monitorowania stanowić będzie sporządzanie sprawozdania z planu realizacyjnego wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nierozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia.

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą źródła statystyki państwowej (GUS) na poziomie Gminy. Poza tym bazę tą będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i organizacji, grup środowiskowych biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów. Dodatkowo dane uzyskane dzięki wykorzystaniu ankiet oraz szerokiego udziału mieszkańców służyć będą ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisów strategii. Częstotliwość pomiaru, a także raporty wskaźników ustalane będą w zależności od ich kategorii.

Wskaźniki ewaluacyjne

Rozróżniamy następujące rodzaje wskaźników:

- wskaźniki zasobów – przedstawiają informacje o środkach finansowych, rzeczowych oraz zasobach ludzkich, które są wykorzystywane do wdrożenia danego zadania/ projektu; w

ujęciu tym wskaźniki te odnoszą się do wielkości alokacji budżetowych na danym poziomie pomocy; np. liczba dni pracy ekspertów czy koszt budowy mieszkania socjalnego;

- wskaźniki wyników, odnoszą się do bezpośrednich konsekwencji działań zadania/ projektu – oddziałujących na bezpośrednich beneficjentów; wskaźniki te mogą mieć charakter fizyczny (np. liczba osób przeszkolonych) lub finansowy (zmniejszenie kosztów leczenia);
- wskaźniki oddziaływania, odnoszą się do konsekwencji zadania/ projektu (zamierzonych i niezamierzonych, pozytywnych i negatywnych) wykraczających poza efekty bezpośrednie – krótkoterminowe; można wyróżnić dwa rodzaje oddziaływania:

- a) oddziaływanie bezpośrednie – efekty, które pojawiają się po pewnym upływie czasu, ale są bezpośrednio związane z podjętymi działaniami i beneficjentami bezpośrednimi;
- b) oddziaływanie pośrednie – wszystkie inne rodzaje efektów - niezamierzone przez daną interwencję lub wynikające z niej działania.

Wskaźnikami oceny monitorowania celów strategicznych i szczegółowych Strategii będą:

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wskaźniki
Wzrost kompetencji i wiedzy potrzebnej na rynku pracy	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych	- liczba przeprowadzonych kursów i szkoleń - liczba osób, które uczestniczyły w kursach i szkoleniach
	Usługi poradnictwa zawodowego: spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe i inne	- liczba godzin poradnictwa zawodowego - liczba przeprowadzonych warsztatów grupowych
	Usługi poradnictwa psychologicznego spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne	- liczba godzin poradnictwa, warsztatów - liczba osób, które skorzystały z porad
Pobudzanie lokalnych inicjatyw społecznych do rozwiązywania problemów rynku pracy	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących	- liczba podjętych wspólnych działań aktywizujących osoby niepracujące
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej	- liczba utworzonych PES
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie	- kwota wydatków przeznaczona na dożywianie
	Pomoc finansowa	- kwota udzielonych

		świadczeń - liczba osób, rodzin korzystających z pomocy finansowej
	Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	- liczba podmiotów, z którymi nawiązano współpracę
Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe	- liczba utworzonych grup wsparcia
	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	- liczba podjętych działań przez ZI, grupy robocze
Wzrost kompetencji rodzicielskich	Warsztaty kompetencji rodzicielskich	- liczba warsztatów - liczba osób biorących udział w warsztatach
	Wsparcie asystenta rodziny	- liczba asystentów udzielających wsparcia - liczba osób/rodzin korzystających z wsparcia asystenta rodziny
Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów	- liczba godzin zajęć pozalekcyjnych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych
	Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	- liczba godzin zajęć wyrównawczych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach wyrównawczych
	Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	liczba godzin zajęć sportowych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach sportowych
	Udział dzieci i młodzieży w rozgrywkach piłki nożnej	- liczba dzieci i młodzieży biorących udział w rozgrywkach sportowych
Popularyzacja aktywnego wypoczynku poprzez uprawianie sportu i rekreację	Organizacja zawodów sportowych o „Puchar Wójta Gminy”	- liczba zorganizowanych zawodów sportowych
	Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych	- liczba osób biorących udział w zawodach sportowych
	Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych	- liczba zorganizowanych wycieczek

		- liczba osób uczestniczących w wycieczkach
	Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy	- liczba godzin zajęć sportowych dla mieszkańców gminy - liczba mieszkańców gminy biorących udział w zajęciach sportowych
Wspomaganie rodzin w procesie wychowania	Diagnoza potrzeb uczniów	- liczba zankietowanych uczniów
	Prowadzenie zajęć specjalistycznych, w tym dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych	- liczba godzin zajęć specjalistycznych - liczba osób biorących udział w zajęciach specjalistycznych
	Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania	- liczba grup socjoterapeutycznych - liczba dzieci uczestniczących w zajęciach
	Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą	- liczba spotkań ze specjalistami - liczba osób uczestniczących w poszczególnych spotkaniach
	Organizacja pomocy materialnej i emocjonalnej w trudnej sytuacji życiowej	liczba osób korzystających z pomocy materialnej i emocjonalnej - liczba i rodzaj oferowanej pomocy
Kształtowanie właściwych postaw społecznych	Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych	- liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba osób uczestniczących w prelekcjach, spotkaniach
	Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich	- liczba projektów, kampanii
	Organizacja kampanii społecznych	- liczba zorganizowanych kampanii
	Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów	- liczba spotkań, warsztatów
Promocja kultury	Organizacja konkursów dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży i dorosłych	- liczba zorganizowanych konkursów - liczba dzieci, młodzieży i dorosłych

		biorących udział w konkursach
	Organizacja spotkań autorskich i wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw	- liczba zorganizowanych spotkań, wykładów, widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw - liczba osób uczestniczących w ww. przedsięwzięciach promujących kulturę
	Organizowanie spektakli, przedstawień teatralnych dla społeczności	- liczba zorganizowanych spektakli, przedstawień
	Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne, plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne)	- liczba zorganizowanych warsztatów - liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w poszczególnych warsztatach
	Organizacja konkursów o tematyce regionalnej	- liczba zorganizowanych konkursów
	Prezentacja twórców ludowych	- liczba spotkań z twórcami ludowymi
Poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych patologią	Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad	- liczba kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	- liczba typów form wsparcia - liczba osób korzystających z poszczególnych form wsparcia
	Tworzenie klubu AA, AL.-ANON, grup wsparcia, grup terapeutycznych	- liczba utworzonych klubów, grup terapeutycznych
Wdrażanie do życia w rodzinie	Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych	liczba godzin przeprowadzonych zajęć - liczba osób biorących udział w zajęciach
	Organizacja konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych	liczba przeprowadzonych konkursów - liczba zorganizowanych pikników rodzinnych

Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia	- liczba akcji profilaktycznych, plakatowych
	Udział w programach: „Szkłanka mleka” i „Owoce w szkole”	- liczba szkół biorących udział w programie - liczba osób korzystających z programu
	Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli	- liczba akcji, gazetek o tematyce profilaktycznej - liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba szkoleń dla nauczycieli - liczba osób uczestniczących w akcjach, spotkaniach, szkoleniach
Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	- liczba imprez, uroczystości integracyjnych - liczba osób uczestniczących w imprezach, uroczystościach integracyjnych
	Organizacja działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej	liczba działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej
	Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów	liczba godzin zajęć dla osób starszych i niepełnosprawnych - liczba osób uczestniczących w zajęciach
	Udział w ogólnopolskich akcjach charytatywnych	- liczba osób uczestniczących
	Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób	- liczba działań edukacyjnych
	Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych	- liczba zorganizowanych wyjazdów, wycieczek
	Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej	- liczba zlikwidowanych barier - rodzaj przeprowadzonych działań

Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym, starszym, przewlekle chorym	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna	- liczba utworzonych punktów poradnictwa - liczba osób korzystających z pomocy psychologicznej, prawnej, medycznej
	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	- liczba wypłaconych zasiłków (kwota) - liczba beneficjentów zasiłków
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	- liczba świadczonych usług opiekuńczych - liczba beneficjentów usług opiekuńczych
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	- liczba dofinansowań - kwota dofinansowania
	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym	- liczba interwencji, działań wspierających NGO
	Utworzenie ośrodka wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	liczba osób starszych i niepełnosprawnych korzystających z oferty ośrodka - liczba typów form wsparcia oferowanej przez ośrodek
	Organizacja pomocy sąsiedzkiej	- liczba osób zaangażowanych w pomoc sąsiedzką
Aktywizacja do działania na rzecz swojej społeczności poprzez zakładanie organizacji pozarządowych	Organizacja kampanii „1%”, innych zbiórek publicznych	- liczba przeprowadzonych kampanii
	Wspomaganie grup obywatelskich w zakładaniu organizacji pozarządowych	- liczba utworzonych organizacji pozarządowych

W każdym realizowanym zadaniu zostaną zidentyfikowane wskaźniki, przed rozpoczęciem realizacji - zaplanowane, na końcu - osiągnięte. Każde zadanie zostanie podsumowane raportem pisemnym, przekazywanym do koordynatora strategii.

Wzór raportu:

zadanie/ projekt	instytucja/ organizacja realizująca	zaplanowane wskaźniki osiągnięć	osiągnięte wskaźniki	źródła danych
nazwa i opis, cele		twarde	twarde	ankiety, listy obecności, dokumenty projektu, itp.
		miękkie	miękkie	

2. Ewaluacja strategii

Ewaluacja strategii będzie to systematyczna i obiektywna jej ocena – jej zaplanowania, wdrożenia i rezultatów. Celem ewaluacji GSRPS jest określenie adekwatności i stopnia osiągnięcia celów, efektywności, skuteczności, wpływu i trwałości.

Ewaluacja stanowić będzie ocenę przedsięwzięć w kontekście ich wyniku, wpływu, oraz potrzeb, które miały zaspokajać. W tym ujęciu celem ewaluacji będzie weryfikacja osiągnięć danego przedsięwzięcia w realizacji do zaplanowanych oczekiwań oraz wykorzystanie uzyskanych w ten sposób informacji i doświadczeń przy projektowaniu i planowaniu podobnych działań w przyszłości. Rekomendacje i wnioski formułowane będą w oparciu o określone standardy i kryteria.

- osiągnięcie celów operacyjnych może być przedstawione poprzez produkty (np. dostarczenie określonej liczby szkoleń dla osób bezrobotnych);
- realizacja celów szczegółowych/zadań może być przedstawiona poprzez rezultaty (np. osiągnięcia poprawy – w wyniku zrealizowanych szkoleń – w zakresie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych);
- realizacja celów ogólnych/strategicznych może być przedstawiona poprzez wyniki oddziaływania strategii (np., ograniczenia bezrobocia wśród osób wcześniej bezrobotnych);

Ewaluacja ocenić będzie wszystkie elementy logiki interwencji strategii - zarówno dla poziomu działań, produktów, rezultatów i oddziaływań, jak i na poziomie wszystkich rodzajów celów danej interwencji.

Zasadniczym celem ewaluacji będzie stałe doskonalenie skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane w kategoriach pozytywnych efektów społecznych lub gospodarczych związanych bezpośrednio z realizacją danej strategii. Celem ewaluacji będzie przede wszystkim uzyskanie niezależnej opinii na temat rzeczywistych lub potencjalnych sukcesów strategii oraz czynników, które przyczyniły się do osiągnięcia danych rezultatów. Jednym z celów ewaluacji jest również wymiar edukacyjny, to analiza mechanizmów działania strategii, próba identyfikacji dobrych praktyk w zarządzaniu strategią i ich upowszechnienie czy też analiza popełnionych błędów celem ich uniknięcia w przyszłości.

Kryteria ewaluacji

Jednym z ważnych elementów etapu planowania ewaluacji będzie podjęcie decyzji w jaki sposób ma być dokonana ocena, jakie kryteria ewaluacji powinny być zastosowane do określonego badania.

Główne kryteria ewaluacji:

- trafność
- efektywność
- skuteczność
- oddziaływanie/użyteczność
- trwałość.

Proces ewaluacji

Ewaluacja strategii jest procesem wieloetapowym, na który składa się: planowanie, projektowanie, realizacja, raportowanie, wykorzystanie wyników ewaluacji.

- Planowanie ewaluacji GSRPS obejmuje następujące etapy:

- określenie celu (lub celów): zdefiniowanie problemów oraz podstawowych kryteriów ewaluacji, dzięki czemu otrzymamy odpowiedź na pytanie: po co przeprowadzamy ewaluację;
- wyznaczenie czasu badania: etapu w cyklu realizacji strategii, który będzie podlegał ewaluacji i wstępnego harmonogramu ewaluacji (rozpoczęcia, zakończenia, terminu dostarczenia raportu z ewaluacji);
- wskazanie zakresu: przedmiotowego (strategii poddanej ewaluacji lub innych obszarów interwencji czy zagadnień horyzontalnych); czasowego; terytorialnego oraz określenie zasobów potrzebnych do realizacji badania;
- wybór odbiorców: w zależności od sprecyzowania grup docelowych strategii czy innych zainteresowanych stron;
- identyfikacja dostępnych danych wyjściowych, czyli dokumentów programowych, raportów z monitoringu strategii, danych statystycznych, wyników wcześniejszych ewaluacji;

Załączniki

Ankieta - Wypracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Szanowni Mieszkańcy Gminy Wolanów

Urząd Gminy przystąpił do wypracowania **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych**. Strategia sprecyzuje i zweryfikuje najważniejsze problemy społeczne w naszej Gminie, a także określi sposoby ich rozwiązywania. Aby trafnie określić cele i zadania do realizacji potrzebna jest współpraca całej społeczności Gminy. Prosimy o poważne potraktowanie ankiety i przemyślane odpowiedzi na zawarte w niej pytania.

Uwaga! Ankieta jest anonimowa!

Metryczka (wstawić X przy wybranej odpowiedzi):

Płeć: Kobieta ☐ Mężczyzna ☐

Wiek: 13 – 16 ☐ 17 – 25 ☐ 26 – 59 ☐ 60 i więcej ☐

Zawód: uczeń ☐ rolnik ☐ przedsiębiorca ☐ pracownik umysłowy ☐ pracownik fizyczny

☐ emeryt/rencista ☐ bezrobotny ☐ inny (jaki?)

Wykształcenie:

podstawowe ☐ zawodowe ☐ średnie ☐ policealne ☐ wyższe

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony z następujących warunków życia w Gminie Proszę zaznaczyć przy każdym stwierdzeniu poniżej jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4		Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1.	Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	0	1	2	3	4
2.	Dostęp do Internetu	0	1	2	3	4
3.	Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	0	1	2	3	4
4.	Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	1	2	3	4
5.	Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	0	1	2	3	4
6.	Dostępność doradztwa psychologiczno - prawnego	0	1	2	3	4
7.	Poziom opieki społecznej	0	1	2	3	4
8.	Poziom opieki zdrowotnej	0	1	2	3	4
9.	Bezpieczeństwo publiczne	0	1	2	3	4
10.	Warunki mieszkaniowe	0	1	2	3	4
11.	Miejsca rekreacji (np. parki, skwery, place zabaw)	0	1	2	3	4

12.	Jakość szkół	0	1	2	3	4
13.	Dostępność przedszkoli	0	1	2	3	4
14.	Żywotność lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	0	1	2	3	4
15.	Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	0	1	2	3	4
16.	Dostępność handlu i usług	0	1	2	3	4
17.	Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	0	1	2	3	4

W każdym pytaniu od 1 do 6 prosimy o zaznaczenie (X) 2 wybranych odpowiedzi:

1) Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Brak pozytywnych wzorców i autorytetów
- ☐ Przemoc ze strony rodziców
- ☐ Alkohol i papierosy
- ☐ Narkotyki
- ☐ Chuligaństwo
- ☐ Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
- ☐ Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego
- ☐ Inne (jakie?)
-

2) Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Nieporadność życiowa
- ☐ Ubóstwo
- ☐ Bezrobocie
- ☐ Alkoholizm
- ☐ Bezradność opiekuńczo-wychowawcza
- ☐ Brak poradnictwa psychologiczno - prawnego
- ☐ Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami
- ☐ Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
- ☐ Inne (jakie?)
-

3) Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Izolacja społeczna (samotność)
- ☐ Izolacja rodzinna (odrzućenie)
- ☐ Niepełnosprawność
- ☐ Niezdolność do samoobsługi
- ☐ Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu
- ☐ Inne (jakie?)
-

4) Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Długi okres oczekiwania na usługi medyczne
- ☐ Mała liczba lekarzy specjalistów
- ☐ Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych
- ☐ Inne (jakie?)
-

5) Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Brak placówek wychowania przedszkolnego
- ☐ Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki
- ☐ Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- ☐ Brak stołówek szkolnych
- ☐ Inne (jakie?)
-

6) Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- ☐ Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową
- ☐ Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury
- ☐ Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu

- ☐ Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży
- ☐ Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych
- ☐ Inne (jakie?)
-

Poniżej są wymienione zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy. Proszę używając skali od 1 do 10 ocenić, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej z cyfr ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zadaniem.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

mało ważne bardzo ważne

1	Utworzenie punktu informacyjnego w Gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy	
2	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych	
3	Dzienny Dom Pomocy Społecznej	
4	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach	
5	Mieszkania chronione, lokale socjalne	
6	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych	
7	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej	
8	Założenie grup wsparcia dla osób niepełnosprawnych	
9	Założenie grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	
10	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy	
11	Założenie wolontariatu	
12	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci	
13	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog)	
14	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży, dorosłych	

15	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin	
16	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach	
17	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli	
18	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy	
19	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych	
20	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci	

Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu:

.....

Jeśli według Pana/Pani warto podjąć inne zadania, inicjatywy na rzecz integracji społecznej mieszkańców, które nie zostały wcześniej wymienione w ankiecie, to proszę wymienić poniżej:

.....

DZIĘKUJEMY!

Wykaz skrótów

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
GSRPS – Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
GUS – Główny Urząd Statystyczny
JST – jednostka samorządu terytorialnego
GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
NGO – ang. *Non-Governmental Organization* – organizacja pozarządowa
SPZOZ – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
PUP - Powiatowy Urząd Pracy
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Spis wykresów i tabel

<i>Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>11</i>
<i>Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.</i>	<i>13</i>
<i>Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu gminy Wolanów. Podział według rodzajów działalności PKD 2007. Źródło: www.stat.gov.pl.....</i>	<i>16</i>
<i>Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Wolanów w latach 2012-2014 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: UG.</i>	<i>18</i>

Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Wolanów w latach 2012-2014. Źródło: dane UG.	18
Wykres 8. Migracje na terenie Gminy Wolanów w latach 2012-2014. Źródło: dane UG.	19
Wykres 9. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.	42
Wykres 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.	43
Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.	44
Wykres 12. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.	45
Wykres 13. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.	45
Wykres 14. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.	46
Wykres 15. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu przemocy domowej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.	47
Wykres 16. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart” w latach 2012-2014. Dane GOPS. ...	48
Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: www.stat.gov.pl	17
Tabela 2. Demografia Gminy Wolanów. Źródło: dane UG.	17
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Wolanów. Źródło: dane GUS www.stat.gov.pl	20
Tabela 4. Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum w Wolanowie, Dane instytucji.	21
Tabela 5. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Armii Krajowej 72 Pułku Piechoty w Mniszku. Dane instytucji.	22

<i>Tabela 6. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Sławnie. Dane instytucji..</i>	<i>23</i>
<i>Tabela 7. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Bieniędziejach. Dane instytucji.</i>	<i>26</i>
<i>Tabela 8. Samorządowe Publiczne Przedszkole w Sławnie. Dane instytucji.....</i>	<i>27</i>
<i>Tabela 9. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia. Źródło: Dane GOPS.</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 10. Liczba udzielonych świadczeń w latach 2012-2014. Źródło: dane OZPS 2014 r..</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 11. Wydatki na świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Dane GOPS.....</i>	<i>33</i>
<i>Tabela 12. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS w Wolanowie.....</i>	<i>41</i>
<i>Tabela 13. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Wolanów w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Radomiu.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabela 14. Stopa bezrobocia w Powiecie Radomskim, Województwie Mazowieckim oraz Kraju w latach 2012-2014. Źródło: dane PUP w Radomiu.....</i>	<i>44</i>
<i>Tabela 15. Typy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012-2014. Źródło: dane GOPS.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 16. Dane dotyczące liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Źródło: dane GOPS.</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 17. Dane dotyczące liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Źródło: dane GOPS.....</i>	<i>47</i>
 <i>Rysunek 1. Umiejscowienie Gminy Wolanów w Powiecie Radomskim Województwie Mazowieckim Źródło:www.osp.org.pl.</i>	 <i>14</i>